

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Koolieelse lasteasutuse pedagoog

Kristiina Volt

6-7AASTASTE LASTE SOTSIAALSETE OSKUSTE HINDAMINE

KOOLIEELSES LASTEASUTUSES

Magistritöö

Juhendaja: Kristiina Treial, MSc

Tartu 2017

Resümee

6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamine koolieelses lasteasutuses

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada milliseid 6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamismeetodeid lasteaiasõpetajad enda sõnutsi kasutavad ning välja tuua õpetajate arvamused meetodite võimalustest ja takistavatest teguritest. Kuna Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ei sätesta kindlaid hindamismeetodeid, uuriti ka seda, kuidas õpetajad hindamismeetodite valikut põhjendavad ja milliste isikute või allikatele poole nõu saamiseks pöörduvad.

Käesolevas kaardistavas uurimuses kasutati nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid meetodeid. Andmeid koguti antud uurimuse autori poolt koostatud ankeetküsitlusega, millele vastas 59 lasteaiast igast üks õpetaja. Uurimuse tulemused näitasid, et õpetajad kasutavad sotsiaalsete oskuste hindamisel mitmeid erinevaid meetodeid ning on teadlikud meetodite võimalustest ja puudujääkidest. Õpetajad pidasid oluliseks lastevanemate ja teiste spetsialistide kaasamist laste sotsiaalsete oskuste hindamisse.

Märksõnad: *laste sotsiaalsed oskused, hindamine, meetodid, koolieelse lasteasutuse õpetajad*

Abstract

Assessment of social skills of children aged 6 to 7 in preschool

The objective of the research was to identify methods preschool teachers use to assess social skills of children aged 6 to 7 and describe the opinions of teachers regarding the possibilities and inhibiting factors associated with these methods. As the national curriculum for preschool child care institutions does not establish specific assessment methods, the research also focused on how teachers explain the choice of their assessment methods as well as who or which sources they turn to for help.

The current survey research implemented both qualitative and quantitative methods. Data was collected from one teacher from 59 preschools with a questionnaire compiled by the research author. The results indicated that teachers use various methods for assessing social skills and are aware of the possibilities and shortcomings of these methods. Teachers deemed it important also to involve parents and other specialists in the assessment of social skills.

Keywords: *children's social skills, assessment, methods, preschool teacher*

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
Sotsiaalsete oskuste mõiste	4
Sotsiaalsete oskuste tähtsus.....	6
Sotsiaalsete oskuste hindamine	7
Uurimuse eesmärk ja uurimusküsimused	10
Metoodika	10
Valim	10
Õpetajate taustaandmed.	11
Mõõtevahend.....	11
Protseduur	12
Tulemused.....	13
Sotsiaalse oskuse mõiste	13
Sotsiaalsete oskuste hindamisest üldiselt.....	14
Hindamise meetodid.....	16
Vaatlus.	20
Vestlus.....	21
Intervjuu.	22
Arengu hindamismäng.....	24
Koolivalmidusmäng.....	24
Lapse tööde analüüs.....	26
Test.....	26
Mängu vaatlus.	27
Arengu hindamistabel.	28
Kasvumapp.....	29
Arenguvestlus.	30
Muu meetod.....	31
Arutelu	32
Tänu sõnad	35
Autorsuse kinnitus	35
Kasutatud kirjandus	37
LISA 1	
LISA 2	

Sissejuhatus

Lapsed on kooli minnes väga erinevate võimete ja oskustega. Lisaks lapse füüsilisele ja kognitiivsele arengule pööratakse üha rohkem tähelepanu lapse sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arengule, mis kooli minnes omavad võtmerolli. Enamuse laste jaoks ei valmista tõenäoliselt sujuv üleminek lasteaiast kooli probleeme, kuid see võib osutada keeruliseks nende laste jaoks, kelle eneseregulatsioon ja sotsiaalsed oskused on puudulikud (McClelland, Acock, & Morrison, 2006). Uurijate huviorbiidis on olnud lasteaias omandatud eneseregulatsioon ja sotsiaalsed oskused just seetõttu, et need mõjutavad nii akadeemilist edasijõudmist (Curby, Brown, Bassett, & Denham, 2015; Denham, Bassett, Zinsser, Wyatt, 2014; Säre, 2015) kui ka suhteid eakaaslastega (McClelland et al., 2000; Mailend, 2009; Ryan, 2001).

Sotsiaalsete oskuste mõiste

Psühholoogid eristavad seltskonnas viibimise soovi suhtlemisoskustest – sotsiaalsus ja suhtlemisvõimekus on erinevad mõisted. Sotsiaalsus on inimese loomuomadus kuid ei määra sotsiaalsete oskuste arengut, mida õpitakse kogemuse ja kasvatuse kaudu (Keltikangas-Järvinen, 2013).

Sotsiaalseid oskusi on defineeritud mitmeti, erialakirjanduses pole ühtset ja täpset sotsiaalsete oskuste määratlust (Merrell & Gimpel, 2014 ; Tropp & Saat, 2008). Merrell ja Gimpel (2014) tõdevad oma käsitluses, et sotsiaalsete oskuste mõiste defineerimine on keeruline kuna iga valdkond seab fookuse erinevasse kohta. Autorid leiavad, et kuigi erinevaid definitsioone on palju, on neis olemas teatavad ühised jooned, mida võib kokku võtta järgnevalt:

1. Sotsiaalsed oskused omandatakse õppimise teel;
2. sotsiaalsed oskused sisaldavad spetsiifilisi ja erinevaid verbaalseid ja mitteverbaalseid käitumisvorme;
3. sotsiaalsed oskused hõlmavad nii asjakohaseid kui tõhusaid algatusi kui vastuseid neile;
4. sotsiaalsed oskused optimeerivad sotsiaalset tugevust;
5. sotsiaalsete oskuste tulemuslikkust mõjutavad nii keskkond kui osalejad;
6. sotsiaalsete oskuste puudujääke ja liialdusi saab märgata ja kujundada sekkumise kaudu.

Sotsiaalsetest oskustest rääkides kasutatakse paralleelselt samatähenduslikke mõisteid “*sotsiaalne kompetentsus*” ja “*sotsiaalne võimekus*”. Vahel soovitakse sotsiaalseid oskusi sotsiaalsest kompetentsusest eristada, täpsustades neid kui praktilisi abivõtteid probleemide

lahenduseks. Sotsiaalse kompetentsuse all mõeldakse aga suhtlemisoskusi, keskkonnaga kohanemist, eesmärgipärasust, sõbralikkust ja oskust olla hinnatud kaaslane (Keltikangas-Järvinen, 2013). Sotsiaalseid oskusi võib vaadelda kui eesmärgile suunatud õpitud käitumist, mis võimaldab inimesel efektiivselt suhelda ja toime tulla erinevates sotsiaalsetes keskkondades (Saat & Tropp, 2008). Sotsiaalsed oskused on üksikud õpitud käitumisviisid, mida inimene kasutab mingi ülesande täitmise eesmärgil, sotsiaalne kompetentsus puudutab peamiselt teiste hinnanguid. Sotsiaalset võimekust aga võib mõista kui kombinatsiooni nii sotsiaalsetest oskustest kui sotsiaalsest kompetentsusest (Curby et al., 2015; Sheridan & Walker, 1999; viidatud Tropp & Saat, 2008 j).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011) ütleb, et sotsiaalsed oskused on üks neljast üldoskusest. Õppekava sätestab muuhulgas 6-7aastase lapse eeldatavad tulemused sotsiaalsete oskuste osas. Õppekavas mõistetakse sotsiaalsete oskuste all näiteks lapse suhtlemisoskusi, seda kuidas laps tajub nii iseennast kui partnereid, aktsepteerides sealjuures üldtunnustatud tavasid ning lähtudes eetilistest tõekspidamistest. Koolieelikult oodatakse, et ta järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme. Seitsmeaastane laps on vähem enesekeskne kui nooremas vanuses, mistõttu eeldatakse, et ta juba püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses, hoolib teistest inimestest, märkab abivajajat, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise. Lisaks sellele peaks koolimineval lapsel olema tahe ja soov suhelda nii eakaaslastega kui täiskasvanutega, laps peaks huvituma suhetest ning tundma huvi teiste inimeste vastu. Soovitatakse, et 6-7a laps osaleb aktiivselt rühmareeglite kujundamisel; oskab teistega arvestada ja teha koostööd. Seitsmeaastasel lapsel kujunevad juba sõprussuhted. Õppekavas välja toodud eesmärgid võib jagada kaheks: õppimisega seotud ja suhtlemisega seotud oskused, sealhulgas sotsiaalse käitumise baasoskused nagu kuulamis- ja vestlemisoskus, abi küsimine jne.

Urijad Tropp ja Saat (2008) võtavad Caldarella ja Merrelli (1997) sotsiaalsete oskuste taksonoomia järgi sotsiaalsete oskuste valdkonnad kokku järgnevalt:

- 1) sotsiaalne mõistmine (teiste inimeste tunnete ja mõtete mõistmine, nende vaatenurgast arusaamine ning võime teiste seisukohti respektierida);
- 2) suhted eakaaslastega (oskus luua ja hoida suhteid eakaaslastega, koostööoskus, oskus suhelda vastassugupoolega);
- 3) prosotsiaalne käitumine (abistamine, jagamine).

Keltikangas-Järvinen (2013) avab sotsiaalsete oskuste võtmerolli öeldes, et sotsiaalsed oskused ning sotsiaalne kompetentsus viitavad suutlikkusele tulla kaaslastega toime. Olulised

on situatsiooni analüüsi oskus; suutlikkus mõista inimeste meeleolusid; oskus lahendada probleeme rahumeelselt, näiteks läbirääkimiste abil; valmidus teha kompromisse. Lisaks kuulub sotsiaalsete oskuste alla piisav hulk probleemilahenduse mudeleid, nii et igas olukorras leiduks konstruktiivne alternatiiv. Ja üheks sotsiaalseks oskuseks on suutlikkus ennustada asjade käiku näha ette seda, millega üks või teine protsess tõenäoliselt päädib.

Sotsiaalsete oskuste tähtsus

Eesti haridusstrateegia kavand aastateks 2012-2020 sõnastas Eesti hariduse viis väljakutset, millest esimene on liikumine arengu- ja koostöökeskse õpikäsituse poole, mis omakorda eeldab õpilastelt väga head ettevõtlikust, probleemilahenduse oskust ja loovust. Samuti on oluliselt kohal õpilaste sotsiaalsed oskused, väljendusoskus, samuti oskus kriitiliselt ja loovalt mõelda, teha koostööd ning olla eestvedaja ja tulla toime ebamääraste olukordade ning ebaõnnestumistega. Selleks seati eesmärk muuta õpikäsitust ning pöörata tähelepanu, et iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetatav, loovust, õpioskusi ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitus on rakendatud kõigil haridustasemetel ja -liikides (Haridus- ja Teadusministeerium, 2014). Selliselt määratletud õpikäsitus asetab rõhu ka õpilase sotsiaalsetele oskustele.

Sotsiaalsete oskuste defineerimine ja tähtsus ei ole ajas püsivad. Näiteks aktsepteeritakse tänapäeval mitmeid toimetulekuvõtmeid, mis aastakümned tagasi olid välistatud. Üsna universaalseks võib pidada probleemide lahendamise võimekust ja alternatiivsete variantide rohkust. Heade sotsiaalsete oskustega inimene jääb enamasti märkamatuks, seevastu sotsiaalsete oskuste puudumine äratab alati tähelepanu. Tõhusad toimetulekuviisid ja kasulikud oskused peavad aga olema moraalselt ja eetilistelt aktsepteeritavad, mis saavutatakse kasvatusel läbi (Keltikangas-Järvinen, 2011). Lapsevanemad osalevad aktiivselt lapse sotsialiseerimisprotsessis, õpetades talle sobilikku käitumist, väärtusi ja reegleid. Esimesed lapse sotsialiseerijad on kodu ja perekond, teine oluline keskkond lapse sotsiaalsuse kujundamisel on lasteaed (Denham, 2006; Tropp & Saat, 2008). Sotsiaalsete oskuste tähtsus avaldub lapse suhetes eakaaslastega ja grupiprotsessides. Suhe eakaaslastega omab olulist rolli elus edukalt hakkamasaamisel. Lapse võime luua positiivseid suhteid kaaslastega on sotsiaalse arengu oluline komponent. Kaaslastepoolne aktsepteerimine tekitab lapsele vajaliku kuuluvustunde (Tropp & Saat, 2008). Aktsepteerimise vastandina tuuakse välja tõrjutus, millega on seotud nii agressiivsus kui ka eemaletõmbumine (Hymel et al., 2005; viidatud Tropp & Saat, 2008 j)

Uurimuste kohaselt on nii populaarsus kui ka tõrjutus suhteliselt püsivad. Lapsed, kellel puuduvad vajalikud sotsiaalsed oskused kogeavad tõenäoliselt ka tõrjutust. Probleemidega sotsiaalsete oskuste osas seostub grupis ka kiusamine (Tropp & Saat, 2008). Seega puudulikud sotsiaalsed oskused võivad kaasa tuua mitmeid negatiivseid tagajärgi. Kaasned võivad nii probleemne käitumine, antisotsiaalsus kui ka akadeemiline mahajäämus ning õpiraskused (McClelland et al., 2000; Tropp & Saat, 2008). Mitmed uurijad on toonud välja, et koolieelsed aastad on lapse sotsiaalsete oskuste omandamisel ning lihvimisel oluline periood (Merrell, 2001; McClelland et al., 2000). Lasteaedades kasutatakse laste sotsiaalsete oskuste arendamiseks erinevaid meetodikaid, näiteks “Kiusamisest vabaks” (Kiusamisest vaba..., s.a.), “Samm-sammult” (samm-sammult..., s.a.) ja treeningprogramme, näiteks “Heade sotsiaalsete oskustega lasteaiast kooli” (Ruul, 2010). Näiteks on uuritud Montessori pedagoogika mõju koolieelikule, pöörates tähelepanu just keskkonna toetavale mõjule ning leitud, et Montessori pedagoogika toetab muuhulgas ka laste sotsiaalsete oskuste arengut eelkoolieas positiivselt (Gökhani & Ramazan, 2011). Kooliminev laps peaks olema eeldatavalt aktiivne, koostööaldis, hea suhtleja, loov, heade probleemilahendusoskustega, hooliv ja otsustus- ning vastutusvõimeline. Sotsiaal-emotsionaalset pädevust, sealhulgas emotsioonide väljendusrikkust, emotsioonide reguleerimist koos probleemilahendusoskustega on uurinud Curby jt (2015). Mitmed uurijad leiavad, et koolieelikute häiriv käitumine seab ohtu nende edasijõudmise koolis (Denham, 2006; Vitello & Williford, 2016). Üha rohkem psühholooge ja haridustöötajaid keskenduvad arenguhäiretele ning tegelevad varajase sekkumisega, et suurendada laste sotsiaal-emotsionaalset pädevust (McCabe & Altamura, 2011). Uurijate poolt on leidnud kinnitust, et tõhusad ja asjakohaseid sekkumismeetmed, näiteks SEL (*social emotional learning*) aitavad vähendada õpilaste käitumisprobleeme ja suurendada nende prosotsiaalseid oskusi (Kramer, Caldarella, Young, Fisher, & Warren, 2014). Varajane sekkumine aitab vältida hilisemaid tõsisemaid probleeme, kuid selleks on oluline, et sotsiaalsete oskuste hindamiseks valitakse õiged ning mitmekülgsed meetodid (Caselman & Self, 2008; Denham, 2006; Gresham, 2016; McCabe & Altamura, 2011). Lapse arengut on võimalik tõhusalt toetada vaid siis, kui last ja tema vajadusi hästi tuntakse ja arengut järjekindlalt hinnatakse (Häidkind et al., 2013).

Sotsiaalsete oskuste hindamine

Hindamine on informatsiooni kogumine lapse arengu erinevatest valdkondadest (Nugin, 2008). Laste arengu hindamine lasteaias on oluline, et mõista lapse eripära ning koostöös

perega luua sobiv kasvukeskkond, mis toetab lapse arengut ja positiivset enesehinnangut (Häidkind et al., 2013). Lapse arengu hindamine on osa õppe- ja kasvatustööst, mis aitab õpetajal paremini planeerida õppe- ja kasvatustegevusi lähtuvalt kas lapse või rühma vajadusest. Sotsiaalsete oskuste hindamine on üks osa laste koolivalmiduse hindamisest. Sotsiaalsete oskuste hindamisel on oluline teha vahet ka sellel, kas puudujäägid on seotud oskuste omandamisega või nende oskuste sooritamisega (Gresham, 2016).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011) sõnastab laste arengu hindamise eesmärgi: mõista lapse eripära, arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustöö kavandamiseks. Lapse arengu kohta kogutakse infot järjepidevalt ning erinevaid meetodeid kasutades. Hindamise eesmärk on välja selgitada lapse tugevad ja toetamist vajavad teadmised ning oskused. Lisaks on soovitatav uurida, milline on lapse lähema arengu tsoon ehk mida lapsed suudavad kõrvalise abiga teha (Nugin, 2008). Vögotski teooria kohaselt on oluline, et lähima arengu tsoon oleks määratletud kõige sotsiaalsega, mis last ümbritseb (Vögotski, 2016). Uurijad Hemmeter, Joseph, Smith ja Sandall (2001; viidatud Nugin, 2008 j) toovad välja lapse hindamise võtmeküsimused: perekonna kaasamine, eakohane hindamine ja meeskonnatöö. Lisaks soovivad autorid kasutada lapse hindamisel erinevaid meetodeid (vaatlus, arengu hindamistabelid, testid, vestlused, intervjuud, ankeedid, portfollio, fotod, lapse tööd, lapse arvamused jne), situatioone ning toovad välja hindamise funktsionaalsuse ja partnerite aktsepteerimise ja usalduse.

Eelkoolialiste laste hindamine on iseenesest keeruline, kuna laste aktiivsuste on varieeruv, tähelepanu lühiajaline, mälu võimalused piiratud ning lastel võib esineda võõraste inimeste ning võõra keskkonna kartust (Nugin, 2008). Kuid nii nagu õppimine võib ka hindamine olla lapse jaoks mänguline ning toimuda läbi arengu jälgimise mängu (Kirbits, 2014; Rebane, Kirbits, & Varik, 2011), mis on mitteformaalse hindamismeetodina kasutusel lasteaedades. Mängus saab laps "läbi mängida" ümbritseva sotsiaalse maailma reaalse sisu.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava jätab lasteasutuse pedagoogilise nõukogu otsustada, milliseid meetodeid kasutatakse lapse arengu hindamisel. Kuna hindamismeetodite valik on vaba, siis tõenäoliselt kasutatakse väga erinevat päritolu meetodeid, mille kvaliteedi ja usaldusväärsuse kohta ei pruugi piisavalt infot olla. Hindamismeetodeid uurinud Tiia Must (2014) toob välja, et lasteaedades kasutatakse väga erinevaid meetodeid ning seda tehakse nii meeskonnatöona kui individuaalselt. Üha rohkem liigutakse hindamises keskkonnamudeli poole, kus lapse hindamisse kaasatakse võimalikult palju inimesi, kes on lapsega seotud

(Must, 2014; Nugin, 2008). Läbi arenguvestluste kaasatakse lapse arengu hindamisse ka lapsevanem.

Gresham (2016) toob välja, et sotsiaalsete oskuste puhul on kõige sagedamini kasutatav meetod käitumise hindamise skaala, et nii kirjeldada ja liigitada laste ning noorte käitumist ja hoiakuid kui ka selgitada välja sekkumisvajadused. Vaatluse kasutamine laste arengu hindamisel on üks oluline meetod, kuna annab sellist informatsiooni lapse kohta, mille kättesaamine võib olla teiste meetoditega raskendatud (Männamaa, 2008a). Elliott ja Gresham (1987) peavad vaatlust kõige loomulikumaks meetodiks lapse sotsiaalsete oskuste hindamisel. Vaatlus võib olla loomulik, struktureeritud, mittestruktureeritud või osalusvaatlus (Zelenko, 2004 viidatud Männamaa, 2008 j). Arengu hindamiseks tuleb last regulaarselt vaadelda ning vaatlused protokollida ja säilitada (Merrell, 2001; Veisson & Nugin, 2009). Merrell (2001) soovib laste sotsiaalsete oskuste hindamisel kasutada just otsese käitumise vaatlust ning käitumise hindamisskaalaid. Lisaks eelpool nimetatule on praktikas kasutusel kontrollnimistud ja tehnilised abivahendid (audio- ja videosalvestused) (Männamaa, 2008a).

Merrell toob välja ka sotsiomeetriliste testide kõrge usaldusväärsuse, kuid peab seda sarnaselt intervjuuga teiseseks, abistavaks hindamisvõimaluseks. Vestlus ja intervjuu võimaldavad õpetajal saada lisainformatsiooni lapse kohta. Vestelda saab lapse, lapsevanema, kolleegi või teiste lastega rühmas (Veisson & Nugin, 2009). Tavalisest vestlusest eristab intervjuud eesmärk, suunatus ja valitud sisu (Männamaa, 2008b).

Enesehinnangu-vahendite kasutamise soovib Merrell (2001) jätta laste sotsiaalsete oskuste hindamisel kolmanda taseme vahendiks, kuna enesehinnangute mõõtmiseks peavad mõõtvahendid olema usaldusväärsed. Lisaks vaatlusele ja vestlusele kasutatakse laste arenguhindamiseks ka mitmeid teste. Musta (2014) töö põhjal selgub, et enim kasutatakse J. A. Strebeleva koostatud lapse vaimse arengu hindamise metoodikat ja E. Kikase kohandatud juhendatud joonistamise testi. J. A. Strebeleva metoodika sobivust Eesti lastele on uurinud Airis Varik (2016) ning kontrollitud joonistamise vaatluse kasutamist lapse koolivalmiduse hindamiseks käsitles oma doktoritöös Pille Häidkind (2011). Arengumappi ehk kasvumappi kui lapse arengu kajastajat on oma magistratöös uurinud Pille Olenko (2006). Eesti lasteaedades on kasutusel ka arengu hindamismäng ehk koolivalmidusmäng, mille idee pärineb M. Bitjanovalt Venemaalt (Pärnu Lasteaed Pilleripall, s.a.).

Uurimuse eesmärk ja uurimusküsimused

Käesoleva magistritöö eesmärk oli kaardistada koolieelsetes lasteasutustes kasutusel olevad praktikad ja meetodid 6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamiseks ning õpetajate kogemused nende kasutamisest. Sotsiaalsete oskuste hindamiseks on võimalik kasutada erinevaid meetodeid ning uurimistöö käigus sooviti välja selgitada kuidas õpetajad valivad sotsiaalsete oskuste hindamismeetodid, millised on kasutatavate hindamismeetodite tugevused ning puudujäägid ja takistused õpetajate hinnangutel. Tulenevalt uurimistöö eesmärgist püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Mida lasteaiaõpetajad sotsiaalsete oskuste all mõistavad?
2. Kes ja milliste kriteeriumite alusel teeb valiku, millist sotsiaalsete oskuste hindamismeetodit kasutatakse ja kuidas hindamist teostatakse?
3. Milliseid meetodeid kasutatakse 6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamiseks? Kuna meetodite valik on küllaltki vaba, võib oletada, et suurema töökogemusega õpetajad kasutavad tänu pikaajalisemale praktikale ja mitmekesisematele kogemustele rohkem erinevaid hindamismeetodeid. Käesolevas töös seda hüpoteesi kontrollitakse.
4. Millistest allikatest on õpetajate teadmiste kohaselt nende poolt kasutatavad hindamismeetodid pärit?
5. Millised on nende sotsiaalsete oskuste hindamismeetodite tugevused ja puudused lasteaiaõpetajate hinnangute järgi?

Metoodika

Valim

Uurimuse valimi moodustasid Eesti Hariduse Infosüsteemi (*EHIS*) andmebaasist (28.02.2017 seisuga 590 lasteaeda kuni seitsmeaastastele lastele) juhuvalimi (Õunapuu, 2014) alusel valitud lasteaiaid, sest sel juhul oli kõikidel lasteaedadel võrdne võimalus valimisse sattuda. Valimist jäid välja erilasteaiad, ainult venekeelse õppekeelega lasteaiaid, lastesõimed ning põhikooli juures olevad lasteaiarühmad. Juhuvalimi moodustamiseks kasutati juhuslike numbrite generaatorit random.org. Esimene juhuvalim koosnes 100 lasteaiast üle Eesti. Pöördumine koostati kaheastmelisena. Esiteks võeti kontakti juhuvalimisse sattunud lasteaia direktoritega ning küsiti uuringu läbiviimiseks nende nõusolekut ja abi, et jõuda koolieelikute rühma õpetajateni. Eesmärgiks oli uuringusse kaasata igast lasteaiast üks koolieelse rühma õpetaja. Teine pöördumine oli suunatud koolieelikute õpetajale, kellel paluti täita ankeet. Esimese astme pöördumisele tuli oodatust vähem vastuseid, kokku kuus vastust ning seejärel

otsustati muuta valimi moodustamise põhimõtet ning pöördumine saadeti kõigile üldkogumisse kuulunud koolieelsetele lasteasutustele. Kokku saadeti 474 esimese astme pöördumist, millele saadi 115 positiivset vastust, uuringust keelduvaid vastuseid saadi 14. Eeldati, et vastab kokku vähemalt 70 lasteaiaõpetajat. Lõplikuks valimiks jäi 59 lasteaiaõpetajat. Uuritavatega saadi kontakti kolmel viisil: esiteks lasteasutuse juht edastas ise pöördumise koos ankeediga vastajale, teiseks lasteasutuse juht saatis nõusolekuga koos vastaja kontaktid ning kolmandal juhul võttis uuritav töö autoriga meili teel ise ühendust.

Õpetajate taustaandmed. Vastanud õpetajatest 54,2% märkis lasteaia asukohaks linna ja 45,8% maapiirkonna. Vastanud õpetajate iseloomustus vanuse, töökogemuse ja lasteaiaas olevate rühmade arvu osas on esitatud tabelis 1 ning jagunemine hariduskogemuse lõikes on esitatud tabelis 2.

Tabel 1. Vastanud õpetajate vanus, töökogemus ja nende lasteaedades olevate rühmade arv

	N	Miinumum	Maksimum	M	SD
Vanus	59	23	63	44	11,07
Töökogemus	59	1	41	17	12,21
Rühmad	59	1	14	8	4,02

Märkused: N-vastajate arv, M-aritmeetiline keskmine, SD=standardhälve

Tabel 2. Õpetajate haridus

	Vastajate arv	Suhteline sagedus (%)
Kõrgharidus pedagoogikas magistrakraad	38	64,4
Kõrgharidus pedagoogika bakalaureus	6	10,2
Kesk-eriharidus	8	13,6
Keskharidus	0	0
Haridus omandamisel	4	6,8
Muu	3	5,1

Märkus: muu – rakenduslik kõrgharidus, sotsiaaltöö; põhikooli eesti keele kui võõrkeele õpetaja; kõrgharidus, diplomiõpe.

Mõõtevahend

Kasutatavate sotsiaalsete oskuste hindamismeetodite kaardistamiseks koostati töö autori poolt ankeet (vt lisa 1). Andmete kogumiseks valiti ankeetküsitlus kuna uurimusega oli kavas haarata palju inimesi. Kuna kogutavate andmete hulk oli eeldatavalt suur, siis aitas see meetod üsna täpselt uurijal planeerida aega (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2010).

Küsimustiku koostamisel toetuti uurimistöo teoreetilistele lähtekohtadele ja uurimisküsimustele. Mõõtevahend koosnes lisaks taustandmetele kahest teemaplokist. Ankeedi esimene teemaplokk sisaldas küsimusi sotsiaalsete oskuste mõiste ja sotsiaalsete oskuste hindamise (hindamissagedus, hindajad, meetodite valik, nõuandvad isikud või allikad) kohta. Teises teemaplokis paluti vastajal teha oma kogemuse põhjal valik kasutatavate hindamismeetodite osas ja järgnevalt vastata täpsemalt ainult nende meetodite kohta (meetodi kirjeldus, allikas/koostaja, valiku põhjendus, hindamisvõimalused, takistused ja puudujäägid). Ankeedis olid nii avatud kui valikvastustega küsimused (Hirsjärvi et al., 2010). Avatud küsimustes paluti näiteks vastajatel *selgitada oma sõnadega, mida tähendavad teie jaoks sotsiaalsed oskused*. Valitud kvalitatiivse ja kvantitatiivse uurimismeetodi kombineerimine (Õunapuu, 2014) võimaldab teemat laiemalt mõista ning saada teada rohkem vastajate teadmisi ja mõtteid uuritava teemal.

2017 aasta märtsikuu alguses viidi mugavusvalimi põhimõttel läbi pilootuurimus 6-7aastaste laste õpetajatega. Mõõtevahendi valiidsuse hindamiseks piloteeriti ankeeti 5 erineva töökogemuse ja erialase haridusega lasteaiaõpetaja peal, kelle vastuseid uurimistöös ei kasutatud. Ankeedi katsetajad andsid hinnangu küsimuste sõnastusele ja arusaadavusele. Pilootuurimuse järgselt muudeti ankeedi taustaandmete osa, lisades variandi „muu, palun kirjuta“.

Protseduur

Uurimus õpetajate sotsiaalsete oskuste hindamismeetodite kaardistamiseks viidi läbi ajavahemikus 20.03.2017 kuni 14.04.2017 anonüümse veebiküsitluse teel. Õunapuu (2014) väljatoodud küsitluse korralduse variantidest, sobis küsimustiku digitaalse vormi täitmine interneti veebilehel kuna aitas kokku hoida aega ja lihtsustas andmete edasisist töötlemist. Cohen'i (2005) ja teiste uurijate soovitudele tuginedes teavitati küsitlusele vastajaid ankeedi alguses, milleks andmeid kogutakse, mida vastajatelt oodatakse ja kuidas tagatakse nende anonüümsus.

Andmed korrastati esmalt MS Exceli 2010 tabelitöötlusprogrammis, seejärel viidi andmed üle andmetöötlusprogrammi *SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences)*. Andmetöötlusprogrammis kasutati kvantitatiivsete andmete analüüsimiseks kirjeldavat statistikat. Õpetajate tööstaaži ja valitud hindamismeetodite arvu vahelise seose kontrollimiseks kasutati Pearson'i korrelatsioonikordajat.

Avatud küsimuse vastuste, kus vastajal paluti “*selgitada oma sõnadega, mida tähendavad teie jaoks sotsiaalsed oskused*” kodeerimiseks kasutati induktiivset kvalitatiivset sisuanalüüsi *QCAmap* programmi abil. Esmalt leiti vastustest koodid, mis võisid olla terviklikku tähendust väljendavad sõnad, laused või lauseosad. Kodeerimise järgselt jaotati koodid samas andmetöötluskeskkonnas vastavalt oma tähendusele alakategoriatesse. Näide koodide põhjal alakategoriate moodustamisest on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Koodidest alakategoriate moodustamine

Koodid	Alakategooria
oskus teha koostööd oskus teistega arvestada oskus suhelda teistega oskus teistega toime tulla	suhtlemisega seotud oskused

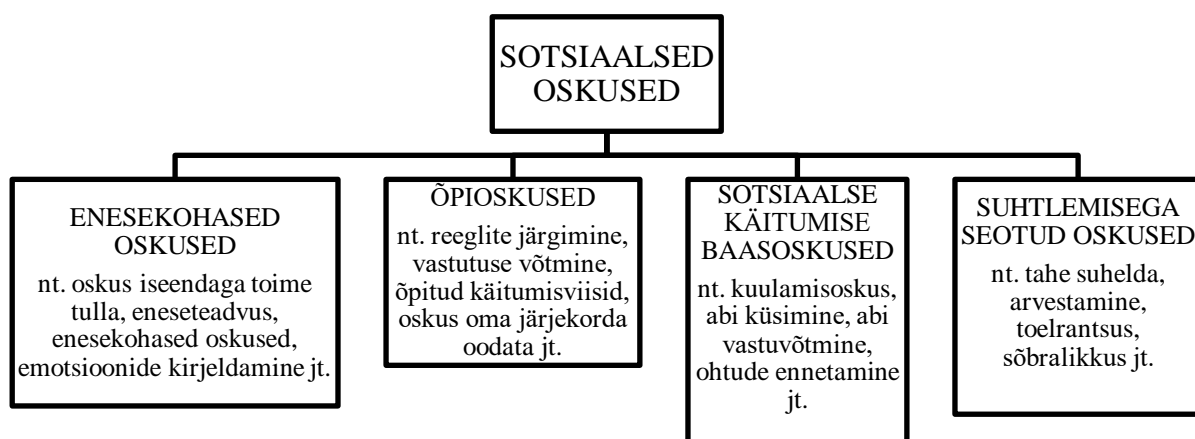
Koodide põhjal moodustus neli alakategoriat: *enesekohased oskused; õpioskused; sotsiaalse käitumise baasoskused; suhtlemisega seotud oskused*. Usaldusvääruse tagamiseks kasutas töö autor kaaskodeerija abi, kelleks oli töö juhendaja. Kahe kodeerija vaheline kooskõla koodide kategoriseerimisel oli 95%.

Ülejäänud avatud küsimuste vastuseid, nt hindamisvahendite päritolu, meetodite täpsemaid kirjeldused ja hindamismeetodite puudujääkide kirjeldused analüüsiti induktiivset sisuanalüüsi kasutades.

Tulemused

Sotsiaalse oskuse mõiste

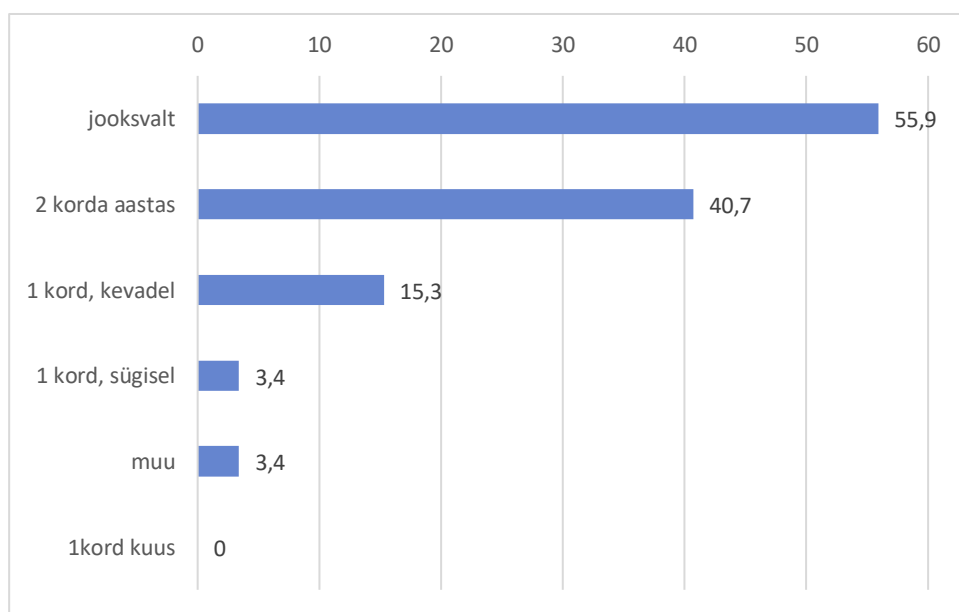
Avatud küsimuses paluti vastajatel oma sõnadega seletada, *mida tähendavad teie jaoks lapse sotsiaalsed oskused*. Tulemuste kvalitatiivsest analüüsist selgus, et sotsiaalsete oskuste mõiste hõlmab õpetajate jaoks nelja suuremat kategooriat (vt joonis 1). Kategooriatesse kuuluvad koodid on esitatud lisa 2.

Joonis 1. Sotsiaalsete oskuste mõiste tähenduse kategooriad ja nendesse kuuluvate koodide näited.

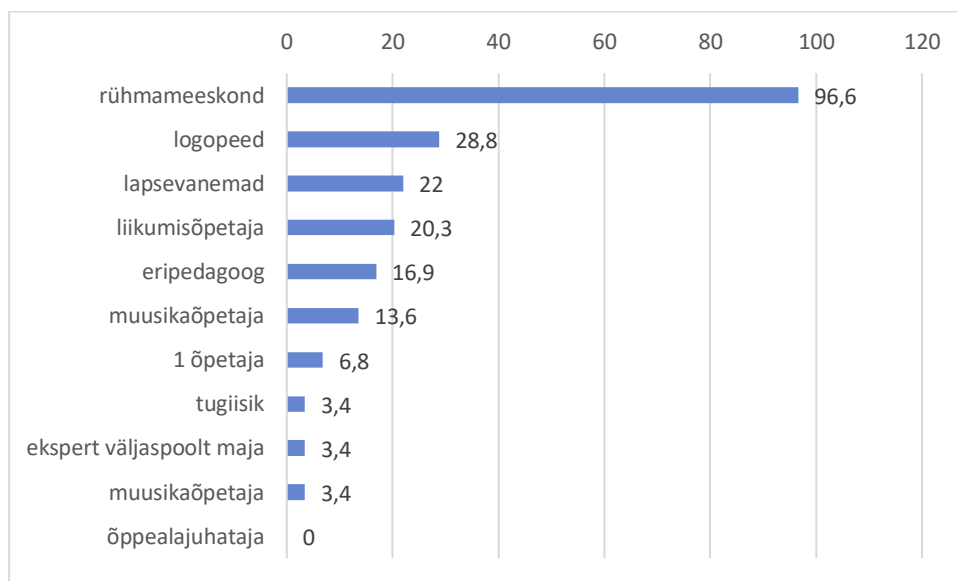
Sotsiaalsete oskuste hindamisest üldiselt

Sotsiaalsete oskuste hindamine toimub õpetajate sõnul enamasti jooksvalt iganädalase õppetöö käigus, populaarsuselt teine vastamise sagedus näitab, et hindamine toimub 2 korda aastas (vt joonis 2). Mitut erinevat hindamise sagedust märkis kokku 18,64 % vastajatest, valdavalt valiti jooksvalt hindamine ja lisaks kaks või üks kord aastas hindamine. Muu hindamissagedusena täpsustati, et hindamine toimub koolieelikute rühmas kaks korda aastas, arenguvestlusel üks kord aastas. Üks vastaja täpsustas, et otseselt ja sihipäraselt ei hinnatagi.

Joonis 2. Sotsiaalsete oskuste hindamise sagedus (esitatud on vastava valiku teinud vastajate protsent).

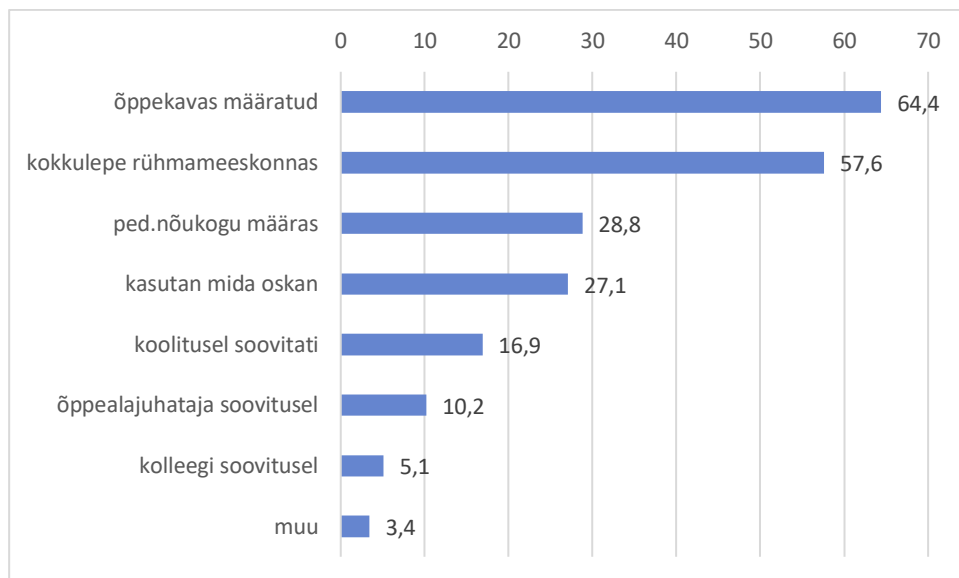
Ankeetküsitluse tulemuste põhjal selgus, et ülekaalukalt on laste sotsiaalsete oskuste hindajaks rühmameeskond (vt joonis 3). Pea kolmandikul juhtudel on hindajaks kaasatud logopeed, ligi viiendiku vastajate arvates osaleb hindamises lapsevanem ja liikumisõpetaja. Muud meeskonna liikmed tegelevad lapse sotsiaalsete oskuste hindamisega harvem.

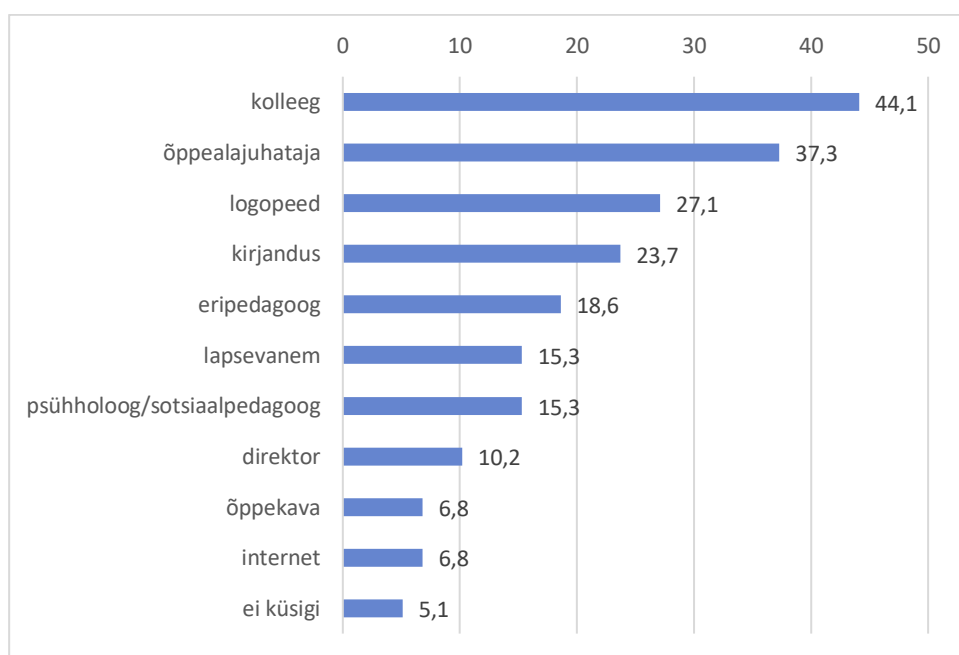
Joonis 3. Sotsiaalsete oskuste hindajad (esitatud on vastava valiku teinud vastajate protsent).

Sotsiaalsete oskuste hindamismeetodid on vastajate hinnangul valdavalt kas õppekavas määratud ja/või kokkulepitud rühmameeskonnas (vt joonis 4). Muu vastusena täpsustati, et hindamismeetod valitakse kogemusest lähtuvalt ning kasutatakse raamatut “Arenu jälgimise mäng”. Ainult ühe vastusevariandi valis 30,51% vastajatest, kusjuures märgitud oli kõiki nelja populaarsemat varianti. Kolm või enam varianti märkis 28,81% vastajatest.

Küsitluses uuriti, millise nõuandva isiku või allika poole pöörduakse abi otsimiseks sotsiaalsete oskuste arengu hindamisega seotud küsimuste korral (vt joonis 5). Avatud küsimuse vastusest loendati kokku kõik mainitud abisaamise allikad. Kõige enam toetutakse kolleegile, õppealajuhatajale ja logopeedile, neljandik otsib abi kirjandusest.

Joonis 4. Sotsiaalsete oskuste hindamismeetodite valiku alus (esitatud on vastuste protsent).

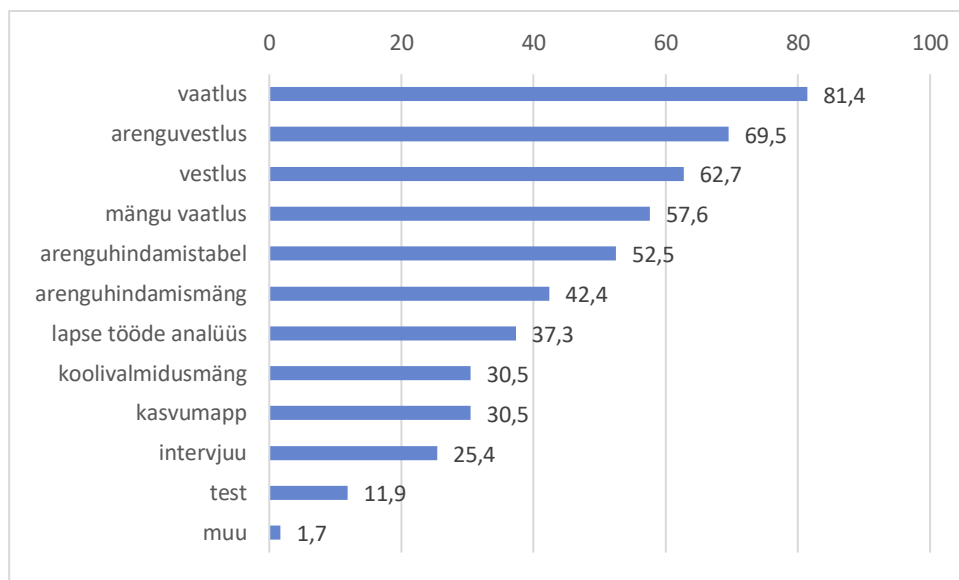

Joonis 5. Sotsiaalsete oskuste hindamise osas nõuandvate isikute ja allikate valik (esitatud on vastuste protsent).

Hindamismeetodid

Üle poolte vastanutest märkis hindamismeetodiks üldise vaatluse ja mängu vaatluse ning vestluse ja arenguvestluse (vt joonis 6). Kõige vähem kasutatakse hindamiseks teste. Üks vastaja täpsustas variandi muu meetodi all, et kasutab iga lapse kohta arengupäeviku pidamist, kuhu teeb laste kohta märkmeid alates nendega koostöö algusest. Ühe meetodi valikuga pole piirdunud ükski vastaja, kuid üks vastaja on märkinud tervelt üheksa meetodit, mida kasutab.

Kõige enam kasutavad vastajad hindamiseks kolme meetodit (25,42%) ja populaarsuselt järgmine on viie (16,95%) või kuue (18,64%) meetodi kasutamine.

Joonis 6. Sotsiaalsete oskuste hindamismeetodite valik, (esitatud on vastava valiku teinud vastajate protsent).

Hüpoteesi, et suurema töökogemusega õpetajad kasutavad rohkem meetodeid, kontrollimiseks kasutati Pearson'i korrelatsioonikordajat, mis sobib õpetajate tööstaaži ja valitud meetodite arvu vahelise seose hindamiseks, tulemus oli $r=0,02$, - mis näitab, et seos tööstaaži ja meetodite arvu vahel puudub.

Vastajatelt paluti iga valitud meetodi kohta täpsustada, millisest allikast see pärit on ja kes on koostaja. Sõltumata meetodist vastasid selle päritolu kohta õpetajad 25% juhtudest, et meetod tuleneb nende enda kogemusest või 21%, et puudub konkreetne allikas.

Viieteistkümmel protsendil juhtudest toodi välja, et meetodi kohta on etteantud pidepunktid lasteaia õppekavas ning 10% juhul kasutati meetodit, mis saadi koolituse käigus. Sageduselt järgmised meetodi päritolu vastused olid: õpetajad on ise meetodi koostajad (8%), ei toetu ühelegi allikale (6%), riiklik õppekava (4%), Hea Alguse metoodika (4%), Kiusamisest vaba metoodika (2%), lasteaia arengukava (2%), Kirbits jt. Arengu jälgimise mäng (2%).

Ankeedile vastajad said põhjendada hindamismeetodi valikut mitme vastusevariandiga või kirjeldades oma põhjusi avatud küsimusele (muu, palun kirjuta) vastates.

Tabel 4. Hindamise meetodi kasutamise põhjendus (esitatud on vastava valiku teinud vastajate protsent).

	lihtne kasutada	hoiab aega kokku	meeldib lapsele	meeldib õpetajale	sobib hindamise eesmärgiga	annab kõige põhjalikuma info lapse kohta	muu
vaatlus	49,2	11,9	5,1	23,7	45,8	54,3	1,7
vestlus	44,1	10,2	37,3	27,1	25,4	28,8	0
intervjuu	13,6	3,4	16,9	13,6	13,6	8,5	3,4
arengu hindamismäng	25,4	10,2	32,2	25,4	32,2	15,3	3,4
koolivalmidusmäng	18,6	6,8	22	25,4	18,6	15,3	3,4
lapse tööde analüüs	23,7	6,8	18,6	13,6	13,6	6,8	1,7
test	8,5	1,7	11,9	6,8	6,8	5,1	1,7
mängu vaatlus	27,1	8,5	13,6	20,3	27,1	23,7	1,7
arengu hindamistabel	49,2	22	1,7	13,6	39	16,9	10,2
kasvumapp	8,5	1,7	8,5	8,5	16,9	16,9	1,7
arenguvestlus	28,8	10,2	0	27	47,5	62,7	0
Muu	0	0	0	1,7	0	1,7	0

Tabel 5. Sotsiaalsete oskuste hindamine erinevate meetodite abil, (esitatud on vastava valiku teinud vastajate protsent).

	sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi	sotsiaalset koolivalmidust	erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul	lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul	sotsiaalse arengu eakohasust	Muu
vaatlus	78	57,6	50,8	25,4	69,5	1,7
vestlus	44,1	33,9	15,3	23,7	45,8	5,1
intervjuu	13,6	15,3	10,2	6,8	16,9	5,1
arengu hindamismäng	28,8	27,1	16,9	23,7	33,9	1,7
koolivalmidusmäng	15,3	20,3	10,2	8,5	13,6	1,7
lapse tööde analüüs	16,9	15,3	6,8	11,9	23,7	6,8
test	8,5	8,5	3,4	5,1	8,5	1,7
mängu vaatlus	37,3	27,1	23,7	27,3	39	8,5
arengu hindamistabel	44,1	44,1	16,9	30,5	47,8	5,1
kasvumapp	22	20,3	15,3	11,9	20,3	1,7
arenguvestlus	72,9	47,5	33,9	47,5	62,7	5,1
muu	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	0

Ligi pooled vastajatest leidsid, et sotsiaalsete oskuste arengut hinnates on lihtne kasutada vaatlust ja arengu hindamistabelit (vt tabel 4). Kasutamise põhjustena leiti, et kõige paremini

sobib hindamise eesmärgiga arenguestlus lapsevanemaga ja/või vaatlus. Vastajad leidsid, et kõige põhjalikuma info lapse kohta annab vaatlus, mõningal määral ka vestlus. Meetodite hulgast meeldivaks nii lapsele kui õpetajale peeti vestlust.

Vastajatel paluti anda tagasisidet, mida nende poolt kasutatav meetod hinnata võimaldab (vt tabel 5).

Vastajad leidsid, et sotsiaalsete oskuste arengu nõrkasid ja tugevaid külgi, sotsiaalse arengu eakohasust ning sotsiaalset koolivalmidust saab kõige paremini hinnata eelkõige vaatluse ja arenguestluse, seejärel vestluse ja arengu hindamistabeli põhjal. Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul saab hinnata õpetajate arvates kõige paremini vaatluse ja arenguestluse põhjal. Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul saab hinnata arenguestluse ja arengu hindamistabeli abil. Muud hindamisvõimused on täpsemalt kirjas iga meetodi juures.

Vastajatel paluti valida etteantud vastuste hulgast meetodi kasutamist takistavad põhjused ja kirjeldada avatud küsimusele vastates puudujääke, mida nad ühe või teise meetodi kasutamisel kogunud on (vt tabel 6).

Tabel 6. Erinevate meetodite kasutamisel ettetulevad takistused sotsiaalsete oskuste hindamisel, (esitatud on vastava valiku teinud vastajate protsent).

	takistusi ei ole esinenud	meetodi kasutamine võtab liiga palju aega	meetod ei võimalda hinnata sotsiaalseid oskusi	ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks	puudub meetodi kasutamise juhend	Meeskonna liikmed saavad sama meetodiga erinevad tulemused	Muu
vaatlus	54,2	16,9	1,7	1,7	5,1	16,9	0
vestlus	27,1	8,5	1,7	1,7	6,8	15,3	13,6
intervjuu	15,3	6,8	0	0	1,7	0	3,4
arengu hindamismäng	18,6	15,3	5,1	0	1,7	0	1,7
koolivalmidusmäng	22	0	0	0	1,7	0	1,7
lapse tööde analüüs	22	0	0	3,4	6,8	3,4	3,4
test	6,8	0	3,4	0	1,7	1,7	0
mängu vaatlus	25,4	13,6	3,4	1,7	0	3,4	3,4
arengu hindamistabel	44,1	10,2	1,7	1,7	0	6,8	1,7
kasvumapp	15,3	6,8	0	1,7	3,4	0	1,7
arenguestlus	35,6	13,6	1,7	0	8,5	6,8	16,9
muu	0	1,7	0	0	0	0	0

Õpetajad leidsid, et enamasti pole nad kogunud takistusi vaatluse, arengu hindamistabeli ja arenguvestluse puhul. Osa vastajatest leidis siiski, et vaatlus ja arengu hindamismäng võtavad liiga palju aega. Arengu hindamismängu puhul leidsid mõned vastajad, et meetod ei võimalda tegelikult hinnata lapse sotsiaalseid oskusi. Oma teadmisi pidasid mõned üksikud õpetajad ebapiisavaks laste tööde analüüsimiseks. Meetodi kasutamisharjumuste puudumist märgiti arenguvestluse, lapse tööde analüüsi ja vestluse puhul. Meeskonnaliikmete erinev tulemus sama last hinnates väljendub vastajate arvates eelkõige vaatluse ja vestluse puhul.

Järgnevalt avatakse õpetajate vastustes kirjeldatud erinevate meetodite olemust ja kasutuskogemusi põhjalikumalt.

Vaatlus. Avatud küsimuses paluti vastajatel täpsemalt kirjeldada kuidas nad kasutavad vaatlust kui hindamismeetodit. Kirjelduste põhjal selgus, et enamasti on tegemist lapse tegevuse planeeritud või juhusliku vaatlusega, mille kohta tehakse märkmeid. Vaadeldavate tegevuste ning olukordade kohta ütlesid õpetajad, et need on nii õppetegevuste kui vabamängu käigus: õppetegevused, mäng, söömine, suhtlemine teiste lastega; loovmängu vaatlus; vaatlus lapsega individuaalselt tegeledes. Lisaks vabas vormis märkmete tegemise kohta nimetati muuhulgas ka lapse sotsiaalse arengu jälgimise tabelit ning vaatluslehte. Mõned õpetajad tõid välja märkmete tegemise eesmärgi, et milleks neid hiljem kasutatakse: pikema perioodi jooksul kogutakse tähelepanekuid mingi konkreetse pädevuse väljaselgitamiseks; igapäevase töö käigus tekib erinevaid olukordi ja tähelepanekuid ning seejärel võetakse paarilisega konkreetsem vaatluse eesmärk ja jälgitakse last ning tehakse sellest kirjalik kokkuvõte; dokumenteeritakse märgatud käitumine lapse individuaalsuskaarti või antakse infot ülejäänud rühmameeskonnale (assistentidele). Osad vastajad täpsustasid ka vaatluse kui sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi ajalist kestvust, mida kirjeldati järgnevalt: lapse jälgimine igapäevaselt; lapse jälgimine teatud ajavahemiku jooksul; vaatlus päeva jooksul; vaatlus poole päeva jooksul; 5 minuti jooksul kirjutatakse üles, mida laps teeb.

Konkreetselt kasutatava vaatlusmeetodi päritolu kirjeldati järgnevalt: *kogemusest lähtuvalt; õppekavas etteantud pidepunktid; töö käigus väljakujunenud oskus; koolitusel saadud soovitusel; Hea Alguse metoodika; koostatud lasteaias koostöös kolleegidega; raamatust "Lapse arengu hindamine ja toetamine"; ise kohendatud.* Mitmel korral vastati, et konkreetne allikas puudub või ei osata seda öelda.

Vaatluse kui hindamismeetodi valivad õpetajad, kuna see annab kõige põhjalikuma info lapse kohta (vt tabel 4), sageduselt järgmised kasutamise põhjused on: lihtne kasutada ja vaatluse sobivus hindamise eesmärgiga. Ligi pooled vastajatest leidsid, et see meetod meeldib õpetajale. Muu vastusevariandi valis üks vastaja, kes leidis, et vaatlus võimaldab hinnata *kõike, mis on seotud lapsega*.

Vastajad leidsid, et kõige rohkem võimaldab meetod hinnata sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi (vt tabel 5), märkimisväärselt tõhusaks peetakse meetodit ka sotsiaalsete oskuste arengu eakohasuse hindamiseks. Rohkem kui pooled vastajad nõustusid, et vaatlus aitab hinnata sotsiaalset koolivalmidust ja erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Ligi veerand vastajatest märkis, et meetodi abil saab hinnata lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Üks vastaja leidis, et vaatluse puhul, *ei saa alati kõikidelt osapooltelt õiget tagasisidet või on info puudulik*.

Ligi pooled vastajatest ütlesid, et takistusi meetodi kasutamisel ei ole esinenud (vt tabel 6). Osad õpetajad märkisid, et meetodi kasutamine võtab liiga kaua aega ja meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erineva tulemuse. Meetodi puudujääkidena toodi lisaks kallutatusele ja kasutamishetke puudumisele veel välja: hindamiskriteeriumite puudumine, meetodi täiendamise vajadus, personali nappus, eesmärgist sõltuvus, ajakulu, lapse käitumise muutumine aja jooksul või siis kui laps märkab, et teda vaadeldakse, meetodi kasutamine ainult käitumishäirete korral.

Vestlus. Õpetajad kirjeldasid vestlust kui sotsiaalsete oskuste hindamise meetodit eelkõige kui individuaalset, vaba suhtlemist lapsega: *igapäevane suhtlus lapsega; vaba suhtlemine lapsega, olenemata kohast; mingil lapsele suvalisel hetkel astud temaga kontakti ja vestled mingil teemal*. Osad õpetajad siiski kinnitasid, et vestluse teemad on *eakohased, situatsioonist lähtuvad, reeglite rikkumisest tingitud või lapse enda algatatud*. Vestluse kui sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi sageduse kohta vastas üks õpetaja, et see *toimub igapäevaselt*, enamasti kirjeldati vestluse toimumise sagedust siiski lähtuvalt vajadusest.

Meetodi päritolu kohta on õpetajad öelnud, et *kasutatakse pidepunkte oma lasteaia õppekavast, erinevatelt koolitustelt saadud, enda kogemustest?, osaliselt pärineb metoodika "Kiusamisest vaba lasteaed" programmist*. Mitmed vastajad kinnitasid, et otsene allikas või koostaja meetodi puhul puudub ning see on kujunenud töö käigus. Vestlust kui hindamismeetodi kasutamist põhjendasid õpetajad, et seda on lihtne kasutada (vt tabel 4) ning see meeldib lastele. Sageduselt järgmisena märgiti, et meetod annab lapse kohta kõige

põhjalikuma info, meeldib õpetajale, sobib hindamise eesmärgiga. Kõige väiksem osa vastajatest leidis, et meetod aitab aega kokku hoida.

Küsimusele, mida vestlus hinnata võimaldab, vastasid ligi pooled õpetajad sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust (vt tabel 5) ja sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi. Oluliseks peeti ka meetodi hindamisvõimalust sotsiaalse koolivalmiduse osas ning lapse lähima arengu tsooni väljaselgitamiseks sotsiaalsete oskuste puhul. Osa vastajatest leidis, et vestluse abil saab hinnata erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul ning muu variandi osas vastati, et võimaldab hinnata *lapse valmisolekut suhelda täiskasvanuga, kõike, mis lapses vestluses koheselt avaldub, ilma ilustamata; võimaldab näha ka reageeringut, võib anda infot kõigi eelnevate punktide kohta, kuid ei pruugi.*

Ligi veerand vastajatest kinnitas, et meetodi kasutamisel takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6). Sageduselt järgmise vastusena toodi välja, et meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused. Osa õpetajatest leidis, et vestlus kui hindamismeetod võtab liiga kaua aega ja puudub meetodi kasutamishend. Üksikute vastajate arvates ei võimalda vestlus hinnata sotsiaalseid oskusi ning meetodi kasutamiseks on teadmised ebapiisavad. Muu vastuse variantide hulgas leiti, et *meetodi kasutamine võtab liiga palju aega; spontaanselt tekkinud vestluseid ei saa planeerida; kõik oleneb lapse käitumismudelidest, laste arvust rühmas; kui laps on hüsteerias ja ei saa vestelda, pärast aga "ei mäleta" situatsiooni; kõikidel osapooltel on oma arvamus või ei tee näiteks eri grupid samal eesmärgil tööd; laps ei ole alati koostööaldis; ei pruugi alati õnnestuda.* Lisaks nimetasid vastajad vestluse kui sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puudujääkide kohta järgmist: *korduvalt ei saa kontrollida sama olukorda, kui laps on millegi pärast pinges või kardab vastata, siis ei pruugi alati tulla sellest terviklik ülevaade, väga subjektiivne meetod, ei anna väga selget ülevaadet, laps annab ikka selle vastuse, mida täiskasvanu temalt ootab.* Mitmed vastajad tõid puudujäägina välja asjaolu, et vestluse jaoks on raske leida vaikset kohta, sest rühmas on teised lapsed ka, kes soovivad tähelepanu ning et lapse vastused sõltuvad väga palju tema tujust, julgusest ja pooleliolevast tegevusest.

Intervjuu. Intervjuu kui hindamismeetodi puhul oli ankeedis lisatud täpsustavalt, et see on eesmärgistatud ja suunatud vestlus. Intervjuud kirjeldasid vastajad kui väljatöötatud küsimusi, millele lapsed vastavad. Osad õpetajad lisisid, et intervjuu küsimused on kindlast teemast lähtuvad, seotud enamasti nädalateemaga. Intervjuu läbiviimist kirjeldati muuhulgas

nii: *õpetaja esitab lapsele küsimusi, laps vastab nii palju, kui oskab, teab. Intervjuu lõppeb tavaliselt ka mõne toreda pildi joonistamisega.*

Intervjuu päritolu või koostaja kohta vastati, et enamasti on küsimused siiski töö käigus kujunenud, see tähendab, et iga õpetaja koostab ise küsimused. Allikatest nimetati: *Hea Alguse metoodika, raamat "Lapse emotsionaalne arendamine", kasvumapi juhend ning lasteaija õppekava.* Intervjuu kasutamise peamise põhjustena toodi välja, et see meeldib lapsele (vt tabel 4). Sageduselt võrdselt järgnesid põhjused, et lihtne kasutada, sobib hindamise eesmärgiga ja meeldib õpetajale. Väiksem osa vastajatest leidsid, et intervjuu annab lapse kohta põhjaliku info ja hoiab aega kokku. Muu vastuse variantidena nimetati, et *see on loomulik, lapsest lähtuv ja selleks ei pea eraldi eeltööd tegema; laps ei kuule teiste vastuseid ja pakub oma variandid.*

Intervjuu kui sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul leidsid enamasti vastajad, et see hindab sotsiaalsete oskuste eakohasust (vt tabel 5) ja sotsiaalset koolivalmidust. Järgmisena toodi välja, et võimaldab hinnata sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi ning erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Osad vastajad märkisid, et intervjuu võimaldab hinnata lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Muu variandina leiti, et intervjuu abil saab hinnata *suhtlemist, kuidas laps teatud olukordadele reageerib; erinevaid akadeemilisi ja sotsiaalseid teadmisi, oskuseid; kuidas laps ise oskab sõnastada oma tugevusi/nõrkusi, nimetada sõpru, seda, mida talle kellegagi teha meeldib.*

Intervjuu kui hindamismeetodi puhul enamasti leiti, et takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6). Mõned vastajad tõid välja, et meetodi kasutamine võtab liiga palju aega. Muude vastuste osas leidsid vastajad, et *alati ei pruugi lapsevanemale mõni meetod sobida või tunneb ta, et lasteaid sekkub liiga palju; laps vastab väga napisõnaliselt, lapse vastus oleneb liiga palju hetkeemotsioonist või tegevusest.* Puudujääkidena märgiti, et *lapsed annavad vastuseid hetkeajendil; ei ole alati päris objektiivne, sest lapse emotsionaalne seisund on päeviti erinev.* Leiti, et intervjuu vajab juurde pildimaterjali, et laps küsimustest paremini aru saaks. Intervjuu puudujäägina tõid vastajad välja, et see sõltub teemast ja sellest kui palju laps soovib rääkida. Märkimist leidis ka asjaolu, et meetod ei anna alati terviklikku ülevaadet, eriti kui tegu on muukeelse lapsega või juhul kui laps ei pruugi olla võimeline ennast adekvaatselt analüüsima; isegi kui lapsel vaadeldes näivad sotsiaalsed oskused olevat väga head, ei pruugi ta intervjuus anda oma oskusi piisavalt kirjeldavaid vastuseid.

Arengu hindamismäng. Arengu hindamismängu kui hindamismeetodit kirjeldati kui erineva raskusastmega mängulisi ülesandeid, mida õpetaja koos lapsega mängib. Mitmel korral toodi välja, et mäng pärineb raamatust “Reis mööda põnevaid teid”, mida kasutatakse kas etteantud juhised järgides või kohandatakse seda oma laste jaoks. Õpetajad kinnitasid, et neil on ka endal töö käigus välja kujunenud kindlad mängud, sealhulgas rollimängud, mis aitavad hinnata laste sotsiaalsete oskuste arengut. Arengu hindamismängu läbiviimist kirjeldati ka kui õpetaja ja lapse mängu või mängulisi ülesandeid väiksemas grupis, mille suurus on 6-8 last.

Arengu hindamismängu kasutamise põhjustena leidis kolmandik vastajatest, et see sobib hindamise eesmärgiga (vt tabel 4) ning meeldib lapsele. Veerand vastajatest leidis, et meetodit on lihtne kasutada ning see meeldib õpetajale. vähem vastajaid leidis, et arengu hindamismäng annab lapse kohta põhjaliku info ja hoiab aega kokku. Muu vastusevariandina toodi välja, et *lihtne kasutada, hea meetod, kuna küsimused ette antud; annab infot ka vanemale, juhul kui vanemad on kutsutud seda vaatama.*

Arengu hindamismängu puhul leidis ligi veerand vastajatest, et meetod võimaldab hinnata sotsiaalsete oskuste eakohasust (vt tabel 5), sotsiaalsete oskuste nõrku ja tugevaid külgi ja sotsiaalset koolivalmidust. Veidi vähema vastajatest märkis, et meetodi abil saab hinnata lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul ning erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Muu vastuse variandina nimetati, et meetod võimaldab hinnata ka *keele ja kõne valdkonna oskusi, näiteks jutustamisoskust, oma arvamuse avaldamist.*

Arengu hindamismängu kui meetodi puhul leidis osa vastajatest, et takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6), kuid teine osa kinnitas, et meetodi kasutamine võtab liiga palju aega. Mõned vastajad märkisid, et meetod ei võimalda hinnata sotsiaalseid oskusi. Üks vastaja märkis, et takistuseks on kasutusjuhendi puudumine ning muu vastusevariandina leiti, et meetodi kasutamine *võib raske olla, kui õpetajal ei ole teisi lapsi, kes hetkel mängus ei ole, kuhugi suunata, näiteks kui ei tööta meeskonnatöö ja õpetaja on lastega üksi.* Puudujääkidenä toodi välja, et arengu hindamismängu formaat on paigas ja ei võimalda kasutada lapse loovust ega oskusi vastavalt lapse vanusele. Mõned vastajad märkisid, et võimalus sotsiaalseid oskusi hinnata on selle mängu puhul nõrk, mäng keskendub pigem akadeemilistele oskustele. Toodi välja ka asjaolu, et mäng võib lapsele tekitada pinget, mis mõjutab lapse vastuseid. Takistava tegurina nimetati ka laste arvu, et *kui lapsi on palju on vaadeldavat last keerulisem jälgida.*

Koolivalmidusmäng. Koolivalmidusmängu kirjeldasid vastajad kui mängulisi ülesanded, mille käigus kontrollitakse õppekava eesmärkide täitumist: *see on mäng, kus laps läbib*

erinevad asutused, mis asuvad tema kodulinnas. Igas asutuses lahendab laps erinevaid ülesandeid. Mitmed õpetajad leidsid aga, et koolivalmidusmänguks võib pidada ka joonistustesti, mille tulemus peaks peegeldama lapse koolivalmidust. Koolivalmidusmängu kirjeldati ka kui orienteerumismängu, mille käigus laps lahendab erinevaid mängulisi ülesandeid. Üks õpetaja leidis, et koolivalmidusmäng *näitab lapse koostööoskust, suhtlemist ja koolivalmidust valdkonniti.* Ühes vastuses viitas õpetaja Strebeleva metoodikale, mille järgi on lasteaias välja töötatud koolivalmidusmäng. Nimetati ka *Maiasmokamängu mängimine - laste omavaheline suhtlus, kuulamisoskus ja tähelepanu, mida pean tegema, abi osutamine, reeglite järgimine.* Mitmed õpetajad lisasid, et mängu vaatlejaks on lapsevanem ning meetodi kasutamisel kaastakse ka teisi õpetajaid, näiteks muusikaõpetajat ja/või sotsiaalpedagoogi.

Koolivalmidusmängu kui hindamismeetodi päritolu kohta vastasid mitmed õpetajad, et see on õppekavas määratud hindamismeetod ning õppekava lisana on toodud välja ka mängu juhend. Allikatena mainisid vastajad, et meetod pärineb E. Kikase raamatust “Õppimine ja õpetamine koolieelses eas”, K. Kirbitsa raamatust “Reis mööda põnevaid teid”. Autoritena nimetati veel Strebelevat ja H. Kivipõldu.

Koolivalmidusmängu puhul leiti, et meetod meeldib õpetajale (vt tabel 4) ning meeldib lapsele. Sageduselt järgmisena hindasid vastajad meetodi puhul, et seda on lihtne kasutada ning see sobib hindamise eesmärgiga. Veidi vähem vastajatest märkis, et meetod annab lapse kohta põhjaliku info ning hoiab aega kokku. Muu vastusevariandina öeldi, et meetod *on spetsiaalselt välja töötatud ekspertide poolt ja mängukool annab praktilise tagasiside lapse käitumisest, teadmistest.*

Koolivalmidusmängu puhul leidsid vastajad, et see hindab sotsiaalset koolivalmidust (vt tabel 5) ning sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi. Veidi vähem märgiti, et see meetod hindab sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust, erivajaduste olemasolu ning lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Muu vastusevariandina toodi välja, et meetod *annab ülevaate praktilise ja akadeemilise poole pealt.*

Vastajad leidsid, et selle meetodi kasutamisel takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6). Üks vastaja märkis takistusena, et puudub meetodi kasutamishandik ja muu vastusevariandina märgiti, et *kõik koolieelikud ei pruugi haiguse tõttu kohal olla.* Puudujääkide osas leiti, et mäng võib siiski erineda lapse tavapärasest käitumisest, laps võib olla pinges ja mitte vastata küsimustele.

Lapse tööde analüüs. Lapse tööde analüüsi kui hindamismeetodit kirjeldati järgnevalt: väiksemas grupis tehtud töödega saadud info lapse arengutaseme kohta, lapse töö jälgimine selle teostamisel kui ka hilisem vaatlus, märkame fantaasiat, valikuvõimalusi, teistega arvestamist, oma seisukohtade selgitamist. Hindamismeetodina toodi välja nii tööde valmimisprotsess kui analüüs. Analüüsitakse nii hakkamasaamist, suhtlemist, abi küsimist kui ka töö sisu, mis peegeldab lapse mõtlemist ning loovust. Üks õpetaja mainis, et kasutab seda meetodit harva ja siis ka erivajadustega laste puhul.

Meetodi päritolu kohta vastasid õpetajad, et see on töö käigus kujunenud, psühholoogilisel koolitusel omandatud teadmiste rakendamine, Hea Alguse metoodikast. Mitmed vastajad märkisid, et meetodi kohta on saadud juhised koolituselt.

Lapse tööde analüüsi kui hindamismeetodi kasutamise põhjusena leidsid ligi veerand vastajatest, et seda on lihtne kasutada (vt tabel 4). Veidi vähem vastajatest leidis, et see meeldib lapsele, sobib hindamise eesmärgiga ja meeldib õpetajale. Sageduselt järgmiste kasutamise põhjustena toodi, et meetod annab kõige põhjalikuma info lapse kohta ning hoiab aega kokku. Muu vastusevariandi osas märgiti, et meetod annab võimaluse lapsevanemal näha oma lapse arengut.

Lapse tööde analüüsi kui hindamismeetodi puhul leidsid vastajad, et see võimaldab sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust ning sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi (vt tabel 5). Populaarsuselt järgmisena toodi välja, et meetod võimaldab hinnata sotsiaalset koolivalmidust ja lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul.

Suurem osa vastajatest leidis, et takistusi selle meetodi kasutamisel ei ole esinenud (vt tabel 6). Mõned vastajad märkisid, et puudub meetodi kasutamishend, meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused või on õpetajal ebapiisavad teadmised meetodi edukaks kasutamiseks. Muu vastusevariandina märgiti, et *psühholoogi kaasamine hindamisprotsessi on keeruline tema tööaja tõttu*. Puudujääkide osas toodi välja lapse tööde analüüsi puhul, et saab väga vähe hinnata sotsiaalseid oskusi või laseb meetodi hinnata vaid ühte osa lapse sotsiaalsest arengust.

Test.

Mõistet test kasutavad õpetajad erinevas tähenduses. Testi kui hindamismeetodit kirjeldati nii konkreetse allika-põhiselt: Strebeleva ja H. Kivipõld või õppekavale viidates. Paaril korral nimetati ka kontrollitud joonistamise testi. Mõned õpetajad nimetasid testiks küsimustele vastamist, mille käigus tekib arutelu ning lapsel on valikuvõimalused. Testi päritolu kohta,

lisaks eelpool mainitud autoritele, nimetati veel lasteaiia logopeed, kes on kohandanud Tove Kroghi testi, koolitusel saadud materjalid, õppematerjalist pärit, psühholoogiline test.

Testi kasutamise põhjuseks leiti, et see meeldib lapsele (vt tabel 4), seda on lihtne kasutada. Sageduselt järgmised põhjendused kasutamiseks olid, et test sobib hindamise eesmärgiga), meeldib õpetajale ning annab põhjaliku info lapse kohta. Üks vastaja leidis, et testi kasutamine hoiab aega kokku ning muu vastusena märgiti, et õpetajale meeldib kuulata, kuidas lapsed arutlevad, mis vastuseid pakuvad.

Vastajad leidsid, et testi abil saab hinnata sotsiaalsete oskuste nõrku ja tugevaid külgi (vt tabel 5), sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust ning sotsiaalset koolivalmidust. Veidi vähem vastajatest leidis, et meetod võimaldab hinnata lapse lähima arengu tsooni ning erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Muu vastusevariandina märgiti, et test võimaldab hinnata lapse positsiooni kollektiivis.

Testi kasutamisel leidsid vastajad, et enamasti pole takistusi esinenud (vt tabel 6). Paar vastajat märkis, et meetod ei võimalda hinnata lapse sotsiaalseid oskusi. Üks vastaja leidis, et meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused ja/või puudub meetodi kasutamishend. Puudujääkidenähtena toodi välja, et testi kasutamine ei ole alati objektiivne, sest see sõltub lapse meeleolust.

Mängu vaatlus. Mängu vaatlust kirjeldasid õpetajad avatud küsimusele vastates, et tegemist on lapse käitumise ja suhtlemise jälgimisega vabamängu ajal, mille kohta teeb vaatleja märkmeid. Mitmed vastajad märkisid, et kasutavad *Parten- Piaget tabelit*. Muuhulgas vastati, et märkmete jaoks on välja töötatud ankeet, *kuhu saab märkida, milliseid mängu laps mängib*. Mitmes vastuses kirjeldati, et vaatlejaks ei ole ainult rühmaõpetaja vaid vaatlejad on olnud väljast: *Rajaleidjast psühholoog, tugiõpetaja, kes jälgib konkreetseid lapsi*. Väljast kutsutud vaatlejaid kasutatakse näiteks probleemse käitumise puhul või erivajaduste väljaselgitamiseks.

Mängu vaatluse jaoks on mitme vastaja sõnul lasteaias koostatud mängu vaatluse tabelid, kus õpetaja kirjeldab hinnanguvabalt lapse iseseisvat mängu ja koosmängu, rollide võtmist, organiseerimisoskust. Mängu vaatluse pidepunktid lähtuvad vastajate sõnul õppekavast.

Mängu vaatluse kasutamise põhjustena leidis ligi veerand vastajatest, et seda on lihtne kasutada (vt tabel 4), sobib hindamise eesmärgiga ning annab põhjaliku info lapse kohta. Veidi vähem vastajatest leidis, et mängu vaatlus meeldib õpetajale, meeldib lapsele ning hoiab aega kokku. Muu vastusevariandina märgiti, et mäng *on lapse jaoks igapäevane ja*

sagedane toiming. Vastajad tõid suures osas välja, et mängu vaatlus võimaldab hinnata sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust (vt tabel 5), sotsiaalsete oskuste tugevaid ja nõrku külgi. Ligi veerand õpetajatest märkis, et meetodi abil saab hinnata sotsiaalset koolivalmidust, lähima arengu tsooni ning erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Muu vastusevariandina leiti, et mängu vaatluse abil saab teada, *kuidas last aidata; lapse erinevaid arenguetappe; et, mäng on lapsele kõige olulisem tegevus; selgitada välja liidrid ja kaasaminejad, annab aimu lapse suhetest kaaslastega*.

Mängu vaatluse puhul leidis ligi veerand vastajatest, et takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6). Veidi vähem õpetajatest märkis, et meetodi kasutamine võtab liiga kaua aega. Mõned vastajatest nõustusid, et meetod ei võimalda hinnata lapse sotsiaalseid oskusi ning meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused. Muu vastusevariandina nimetati takistusena, et õpetajal on keeruline *kahte asja korraga teha; kui vaatleja tuleb, et tuua välja põhjused, miks laps on agressiivne, siis sel päeval ei pruugi need probleemid välja tulla*. Puudujääkide osas leidsid vastajad, et meetod on aeganõudev ja töömahukas ning sobib rohkem nooremate laste puhul. Lisaks märkisid vastajad, et puudujäägiks kasutamisel võib-olla ka tehnika puudumine.

Arengu hindamistabel. Arengu hindamistabelit kirjeldasid avatud küsimuse vastuses õpetajad kui etteantud ankeeti või tabelit, mis on lasteaias väljatöötatud. Tabeli täitmine on vastajate sõnul kas lühikirjelduse vormis või märgitakse oskuse omandamine kasutades värve: *roheline – oskus on omandatud, kollane – tuleb toime osaliselt või täiskasvanu abiga, punane – ei tule ülesandega toime*. Osad vastajad märkisid, et hinnatakse lapse tulemusi sotsiaalsete oskuste kriteeriumite alusel. Lapse arengu hindamistabel hõlmab eri arenguvaldkondi, mis kokku annavad pildi lapsest tervikuna. Üks vastaja märkis, et tabelit täidetakse koos lapsevanemaga. Mitmed vastajad märkisid, et tabelit täidavad lisaks rühmaõpetajale ka muusikaõpetaja ja liikumisõpetaja.

Arengu hindamistabeli allika või koostajana nimetati: *õppealajuhataja; õppekava töörühm; pedagoogiline nõukogu; eripedagoog; Hea alguse metoodika; Rebane, J., Kirbits, K, Varik, R.. “Arengu jälgimise mäng”; õpetajad koostöös; koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*.

Arengu hindamistabeli kui hindamismeetodi kasutamise põhjuseks tõid ligi pooled vastajatest, et seda on lihtne kasutada (vt tabel 4). Veidi vähem õpetajaid leidis, et meetod sobib hindamise eesmärgiga ning hoiab aega kokku. Sageduselt järgnesid

kasutamispõhjustena: annab põhjaliku info, meeldib õpetajale. Muu vastusevariantide osas toodi välja, et meetod võimaldab vanemale näha lapse arengut; *selle kasutamine on lasteaia kohustuslik; juhtkonna nõudmine, traditsioon selliseid tabeleid täita; on üks võimalus paljudest hindamismeetoditest.*

Arengu hindamistabeli kasutamine võimaldab ligi poolte vastajate arvates hinnata sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust (vt tabel 5), sotsiaalsete oskuste tugevaid ja nõrku külgi ning sotsiaalset koolivalmidust. Ligi veerand vastajatest leidis, et meetod võimaldab hinnata lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Väiksem osa vastajatest märkis, et selle abil saab hinnata erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Muu vastusevariandina toodi välja, et *see on dokument, mis peab olema olema; annab lapsest tervikpildi.*

Suurem osa vastajatest leidis, et arengu hindamistabeli kui hindamismeetodi kasutamisel takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6). Väike osa vastajatest arvas siiski, et meetodi kasutamine võtab liiga palju aega ning meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused. Puudujääkidenäna nimetati meetodi puhul, et analüüsi osa on minimaalne ning tabeli täitmine võtab liiga palju aega. Lisaks leidsid õpetajad, et tabel *ei anna alati täielikku ülevaadet lapsest; väga töömahukas; väga mustvalge, ei võimalda paindlikku hinnangut; lahterdab lapse liialt ära; mõjutab õpetaja subjektiivne hoiak; tabeli täitmiseks on vaja kasutada erinevaid uurimismeetodeid.*

Kasvumapp. Kasvumappi kui hindamismeetodit kirjeldasid õpetajad oma vastustes kui lapse tegemisi ja arengut kajastava arengumapina, mis sisaldab väga palju lapse töid, teste, jutte, pildimaterjale. Lisaks eelpool nimetatule kogutakse lapse kasvumappi *väiksed filmid laste tegemistest, laste esinemistest (seotud nädalatemaatikaga, kuidas ta selgitab- lahendab olukordi); arengukirjeldused; intervjuud; võistlustööde koopiad; laste ütlemsed ja arvamused.* Vastuste põhjal kogutakse mappi kõik last puudutav materjal, mida õpetajad ja/või laps ise oluliseks peavad ning mille laps lasteaia lõpetades endaga kaasa saab.

Meetodi päritolu või allika kohta vastasid õpetajad, et peamiselt koostavad seda rühmaõpetajad, *mõni element on kohustuslik, lasteaia juhtkonna poolt kehtestatud ning ühiselt kokkulepitud millised materjalid seal olema peavad; otsene allikas puudub; lähtuvalt lapse arengu hindamise materjalidest.*

Kasvumappi kui lapse sotsiaalsete oskuste arengu hindamismeetodi kasutamise põhjustena töid vastajad välja, et see annab kõige põhjalikuma info lapse kohta (vt tabel 4) ning sobib

hindamise eesmärgiga. Sageduselt järgmisena põhjendati meetodi kasutamist kuna seda on lihtne kasutada, meeldib õpetajale ja meeldib lapsele. Üks vastaja leidis, et meetodi kasutamine hoiab aega kokku ja muu vastusevariandina nimetati, et see *kajastab lisaks eeldatavatele oskustele ka lapse huvisid ja kõrvalisi oskuseid*.

Vastajad leidsid, et kasvumapp võimaldab eelkõige hinnata lapse sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi (vt tabel 5), sotsiaalse arengu eakohasust ja sotsiaalset koolivalmidust. Sellele järgnes sageduselt põhjendusena, et kasvumapp kui hindamismeetod võimaldab hinnata erivajaduste ja lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Muu vastusevariandina märkis üks vastaja, et kasvumapi abil saab hinnata *lapse arengut teatud tasandil*.

Kasvumapi kui hindamismeetodi puhul leidis suurem osa vastajatest, et takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6). Väiksem osa vastajatest märkis, et meetodi kasutamine võtab liiga kaua aega ning mõned vastajad nõustusid, et puudub meetodi kasutamisejuhend. Puudujääkidena toodi kasvumapi puhul välja, et *keskendub pigem teistele oskustele; ajapuudus; paljusid olukordasid on raske kirja panna, et neid hiljem põhjalikult analüüsida saaks*. Üks vastaja märkis, et puudujäägiks on *materjali valik, mille üle otsustab peamiselt õpetaja (ehkki kaasates ka lapsi, laste arvamust, millised tööd tuleks mappi panna)*.

Arenguvestlus. Arenguvestluse kui sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi kohta vastasid õpetajad, et see on kokkulepitud ja ettevalmistatud vestlus lapsevanematega, mis aitab kinnitada või näha teist poolt lapse arengu iseärasustest. Vastajate sõnul on vanemad kaasatud parimate ja sobilike lahenduste leidmisesse ning sõlmitakse kokkulepped kuidas last toetada. Vastajad kirjeldasid arenguvestlust järgmiselt: arenguvestlus vanematega toimub kord aastas, vajadusel, probleemide korral vastavalt vajadusele; lapse kõik oskused ei avaldu alati lasteaias, seega on oluline suhelda lapsevanemaga ning võrrelda kodus ja lasteaias nähtavat arengut; vestlus vanemaga lapse sotsiaalsete oskustest, mis annab infot lapse käitumisest väljaspool lasteaeda. Mitmed vastajad märgivad, et vanemad saavad arenguvestluse eelselt küsimustikud: lapsevanem saab ettevalmistatud küsimustikud, mida üheskoos arutatakse. Vastajad leiavad, et arenguvestlus on vajalik, et lapsevanemad ja õpetajad saaksid arutada, analüüsida, kuulata teineteise arvamusi ja leida võimalused koostööks.

Meetodi päritolu kohta märgiti, et *see on töö käigus kujunenud; pedagoogilises nõukogus kokkulepitud; arenguvestluse läbiviimise tingimused ja kord on kooskõlastatud lasteaias*

hoolekoguga ja pedagoogilise nõukoguga; küsimused koostavad rühmaõpetajad; põhipunktid vestluse läbiviimisel on majasiseselt ühtsed; õppekavast lähtutakse.

Arenguvestluse kasutamise põhjusena leidsid vastajad ülekaalukalt, et see annab kõige põhjalikuma info lapse kohta (vt tabel 4). Ligi pooled vastajatest märkisid, et meetod sobib hindamise eesmärgiga ning veerand leidis, et arenguvestlust kui hindamismeetodit on lihtne kasutada ja see meeldib õpetajale. Väiksem osa vastajatest nõustus, et meetodi kasutamine hoiab aega kokku.

Arenguvestluse puhul leiti, et eelkõige aitab meetod hinnata sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi (vt tabel 5) ning sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust. Ligi pooled vastajad märkisid oma vastuses, et meetod aitab hinnata sotsiaalset koolivalmidust ja lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Sageduselt järgmine vastus on, et meetod abil saab hinnata erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul. Muude vastuste osas toodi välja, et arenguvestlus *annab lapsest kõige terviklikuma ülevaate; toetab kodu ja lasteaia koostööd, vaateid, aitab seada ühiseid eesmärke, arenguvestlusel saab leppida kokku teatud vaadete osas, võttes vajadusel kasutusele kindlaid kasvatusmeetodeid; aitab näha seda, milline on lapse sotsiaalne areng lasteaiasituatsioonist väljaspool.*

Meetodi puhul märkisid vastajad, et takistusi ei ole esinenud (vt tabel 6) ning meetodi kasutamine võtab liiga palju aega. Väiksem osa vastajatest leidsid, et meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused. Arvestatav hulk vastajaid valis vastuseks variandi muu ning takistustena toodi välja, et lastevanematepoolne info ei pruugi olla objektiivne või lapsevanemad ei ole huvitatud arenguvestlusest. Vastajad leidsid, et vestlus põhineb siiski mõlemapoolsel usaldusel ja tihti ei leia pooled ühist keelt või on lapse toetust vajavaid sotsiaalseid oskusi keeruline selgelt ja arusaadavalt sõnastada. Puudujääkidenäena toodi esile, et arenguvestlus on liiga ametlik ja sotsiaalsete oskuste nõrkade külgede teadvustamine ei vii alati abi saamiseni, tihti vanemad eitavad probleeme ja laps jääb vajaliku toetuseta.

Muu meetod. Muu meetodina laste sotsiaalsete oskuste hindamisel märkis üks vastaja, et kasutab kõiki eelpool loetletud meetodeid, ent parimaks peab meetodit kus täidab enda koostatud lapse arengu hindamise vihikut, kus igal lapsel on oma leht ja mida täidetakse alates lapse lasteaeda tulekust. Vastaja märgib, et igapäevase vaatluse, vestluse, tähelepanekute põhjal kirjutatakse lapse kohta märkmeid, mis on parim meetod saamaks lapse sotsiaalsete oskuste arengu kohta pilti.

Kasutamise põhjusena leidis vastaja, et see annab kõige põhjalikuma info ja meeldib ka õpetajale. Vastaja leiab, et meetod võimaldab võrdselt hästi hinnata sotsiaalsete oskuste nõrkasid ja tugevaid külgi, sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust, sotsiaalset koolivalmidust, erivajaduste olemasolu ja lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul. Takistuse ja puudujäägina toob ta välja, et meetod võtab liiga palju aega.

Arutelu

Sotsiaalsete oskuste hindamine on vajalik, et saada ülevaade lapse tugevatest ja arendamist vajavatest sotsiaalsetest oskustest, leida üles lähima arengu tsoon sotsiaalsete oskuste puhul ning hinnata lapse sotsiaalset koolivalmidust (Curby, et al., 2015; McClelland et al., 2000; Merrell, 2001). Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli kaardistada koolieelses lasteasutuses kasutusel olevad praktikad ja meetodid 6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamiseks ning õpetajate kogemused nende kasutamisel.

Sotsiaalsete oskuste mõistel puudub ühene ja täpne definitsioon (Merrell & Gimpel, 2014; Tropp & Saat, 2008). Uurijad Merrel ja Gimpel (2014) tõid välja erinevate käsitluste ühised jooned, mitmed nendest tulid välja ka uurimuse vastustest, kus autor soovis avatud küsimuses teada saada, mida õpetajad sotsiaalsete oskuste all mõistavad. Õpetajad tõid välja, et nende jaoks hõlmab sotsiaalsete oskuste mõiste nii enesekohaseid oskusi (nt emotsioonide kirjeldamine, enesehinnang, eneseteadvust jt), õpioskusi (nt reeglite järgimine, õpitud käitumisviisid, vastutuse võtmine jt), sotsiaalse käitumise baasoskusi (nt kuulamisoskus, abi küsimine, ohtude ennetamine jt) ning suhtlemisega seotud oskused (nt tahe suhelda, arvestamine, sõbralikkus jt). Õpetajate vastuseid analüüsisid selgus, et nemad mõistavad sotsiaalseid oskusi just Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) väljatoodust lähtuvalt, mis võrreldes uurijate käsitlustega (Caldarella & Merrell, 1997) hõlmab märgatavalt rohkem erinevaid lapse arengu aspekte. Caldarella & Merrelli (1997) koostatud taksonoomia põhjal saadud vastusete kategooriad analüüsisid selgus, et sarnaselt uurijatele leiavad ka ankeedile vastanud õpetajad, et sotsiaalsed oskused on seotud suhetega. Kui nimetatud taksonoomia tõi välja suhtlemise eakaaslastega, siis õpetajate vastuste põhjal oli samavõrd oluline ka soov ja tahe suhelda täiskasvanutega. Sarnaselt uurijatele tõid ka õpetajad välja sotsiaalsete oskuste mõistmisel enesekohased oskused. Erinevusi võib leida taksonoomias välja toodud kuuletumisega ja kehtestamisega seotud oskuste puhul. Need olid õpetajate vastustes tagasihoidlikult esindatud või kvalifitseerusid pigem suhtlemisega seotud oskuste alla, nagu näiteks sõbrunemine, mida uurijad taksonoomias paigutasid kehtestamisoskusteks

ja õpioskusteks, nagu näiteks reeglite järgimine, mida Caldarella ja Merrell (1997) loevad kuuletumise alla.

Uurimustulemustest selgus, et sotsiaalsete oskuste hindamismeetodid on vastajate hinnangul enamasti määratud õppekavas või kokkulepitud rühmameeskonnas. Lähtuvalt Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2011) on lasteasutuse pedagoogilise nõukogu otsustada, milliseid hindamismeetodeid laste arengu, sealhulgas sotsiaalsete oskuste, hindamiseks kasutatakse.

Küsitlusest ilmnes, et sotsiaalsete oskuste hindamine toimub koolieelikute rühmas õpetajate sõnul enamasti jooksvalt iganädalase töö käigus ja populaarsuselt järgmine vastuse variant oli kaks korda aastas. Kaks korda aastas hindamine võis olla seotud asjaoluga, et lasteaia õppekava sätestas laste arengu hindamise kahel korral õppeaasta jooksul. Sealjuures arenguvestlusi viiakse läbi vähemalt kord aastas, mida sätestab ka Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011).

Tulemused lubasid järeldada, et ülekaalukalt hindab lapse sotsiaalseid oskusi rühmameeskond ning pea kolmandikul juhtudel on hindajaks ka logopeed. Vastavalt keskkonnamudeli põhisele hindamisele (Hemmeter et al., 2001; viidatud Nugin, 2008 j; Must, 2014) saab sellist tulemust lugeda positiivseks, kus hindamisega ei tegele üks õpetaja või spetsialist vaid rühmameeskond. Positiivsena saab välja tuua ka asjaolu, et paljude õpetajate hinnangul on lapsevanema kaasamine lapse sotsiaalsete oskuste hindamiseks oluline. Hindamisel tekkinud küsimuste korral pöörduvad õpetajad abi saamiseks eelkõige kolleegi poole, kellel kindlasti on kogemusi ning õppealajuhataja poole, kes töö autori arvates peaks koolieelses õppeasutuses tundma kasutusel olevaid hindamismeetodeid ning nende võimalusi.

Antud uurimuse tulemused näitavad, et kasutatakse mitmeid erinevaid meetodeid. Üle poole vastajatest tõi välja, et kasutab laste sotsiaalsete oskuste hindamiseks üldist vaatlust ja mängu vaatlust. Vaatlust soovitavad uurijad (Elliott & Gresham, 1987; Merrell, 2001; Veisson & Nugin, 2009) kasutada sotsiaalsete oskuste hindamismeetodina ja see leiab Eesti lasteaedades ka laialdast kasutamist (Must, 2014). Kuna lapse arengu hindamine on ühtlasi ka osa igapäevasest õppe- ja kasvatustööst, siis tuuakse välja ka Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011), et lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui pedagoogide poolt läbiviidud tegevustes. Lapse areng hõlmab endas nii õppimist kui ka küpsemist (Veisson & Nugin, 2009). Seetõttu on oluline jälgida lapse arengut jooksvalt. Vaatluse kui hindamismeetodi sedavõrd laialdane kasutamine vastajate poolt võis tuleneda sellest, et see on

uurijate (Elliott & Gresham, 1987) sõnul kõige loomulikum meetod lapse sotsiaalsete oskuste hindamiseks.

Lisaks vaatlusele kasutatakse ka arenguestlust ja vestlust. Arenguestluse puhul tõid vastajad välja, et see on kokkulepitud ja ettevalmistatud vestlus lapsevanematega, mis annab teise vaatenurga või kinnitab lapse arengu iseärasusi. Kui uurijad (Hemmeter et al., 2001) on toonud välja lapsevanematega koostöö alusena just usalduse küsimuse, siis käesoleva küsitluse vastajad tõid välja vastupidiselt asjaolu, et lapsevanemad näevad oma lapse arengut põhjendamatult positiivses võtmes ja vaatavad mööda arendamist vajavatest külgedest, mis takistab arenguestluse kui hindamismeetodi kasutamist. Tulemustest selgus, et kõik vastajad kasutavad hindamiseks mitut meetodit, kõige rohkem vastajatest kasutab lapse arengu hindamiseks kolme meetodit.

Sõltumata meetodist vastasid õpetajad meetodi päritolu või allika kohta, et see on enamasti pärit nende enda kogemustest, seega on õpetajate kogemusel seos meetodi päritoluga. Tulenevalt sellest ja asjaolust, et meetodite valik on vaba, siis eeldati, et tõenäoliselt kasutavad suurema töökogemusega õpetajaid rohkem erinevaid meetodeid. Tulemusest selgus, et seos õpetajate tööstaži ja kasutatavate meetodite arvu vahel puudub. Ilmselt on mitmete erinevate meetodite kasutajaid nii vähem kui rohkem kogunud õpetajate hulgas ja võib olla, et staažikamad õpetajad on tänu oma kogemustele hoopis valinud vähesed järeleproovitud meetodid ega katseta mitmeid erinevaid.

Kui kõige sagedamini oli hindamismeetod pärit õpetaja enda kogemusest, siis sageduselt järgmisena tõid vastajad välja, et allika kohta info puudub, mis võib kahtluse alla seada meetodi usaldusväarsuse.

Meetodite valiku puhul uuriti ka seda, kuidas õpetajad valikut põhjendavad. Vastajad leidsid, et kõige põhjalikuma info annab lapse sotsiaalsete oskuste kohta ning kõige enam sobib hindamise eesmärgiga siiski vestlus lapsevanemaga. Vaatluse puhul toodi välja asjaolu, et seda on lihtne kasutada ning see sobib ka hindamise eesmärgiga. Kui valikukriteeriumiks on meeldivus õpetajale, siis leidsid vastajad, et valiksid pigem vestluse kui hindamismeetodi. Lapsele meeldib vastajate arvates samuti vestelda ning mängida arengu hindamismängu. Vestlust kui hindamismeetodit kasutatakse just lasteaia vanemates rühmades (Must, 2014).

Lisaks uuriti käesolevas magistritöös erinevate meetodite kasutamisel eettulevaid takistusi ning puudujääke meetodite puhul. Õpetajate sõnul meetodite kasutamisel neil enamasti takistusi ei ole esinenud, mõne meetodi puhul (vaatlus, vestlus) leiti siiski, et takistavaks teguriks võib olla objektiivsus, sest meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga

sama last hinnates erineva tulemuse. Uurijad soovivad meetodeid valides lisaks usaldusväärsele (Merrell, 2001) läbi mõelda ka meetodi ajakasutuse ning tulemuste interpreteerimise (Fraenkel & Wallen, 2011). Osa ankeedile vastajatest leidis, et arengu hindamismäng kui mitteformaalne hindamismeetod, et võimalda tegelikult hinnata lapse sotsiaalseid oskusi. Sellest lähtuvalt võib järeldada, et mänguline hindamine võib küll olla lapse jaoks hea meetod, kuna laps tunneb ennast vabamalt, kuid õpetaja peab läbi mõtlema, kas meetod võimaldab hinnata eeldatavaid oskusi.

Uurimustööst selgus, et meetodid valitakse küll kogemusest lähtuvalt kuid tihti teadmata meetodi päritolu või allikat, mis seab kahtluse alla meetodi usaldusväärse. Edasiseks uurimusküsimuseks võiks olla kasutatavate hindamismeetodite kvalitatiivne sisuanalüüs, näiteks millistel alustel teeb lasteaia pedagoogiline nõukogu valiku hindamismeetodite osas ja kuivõrd see valik on õpetajale siduv? Hindamismeetodite kvalitatiivne uurimine võib anda ka vastuse, mille põhjal saab kaardistada hindajate tegelikke vajadusi (kasutamishendid, koolitused jne).

Käesoleva uurimustöö piiranguks võib pidada planeeritud esindusliku juhuvalimi moodustamise ebaõnnestumist ootamatult madala vastamisprotsendi tõttu ja sellest tulenevalt kujunenud suhteliselt väikest valmit. Seetõttu tuleb olla ettevaatlik saadud tulemuste üldistamisel kõigile Eesti lasteaedadele. Samas osales siiski arvestatav hulk õpetajaid erinevatest lasteaedadest (üle 10% üldkogumist) ja esmane ülevaade olukorrast võiks siiski nüüd olemas olla. Teiseks piiranguks võib pidada õpetajate hinnanguid, see tähendab, et pole teada kuivõrd need arvamused peegeldavad tegelikku olukorda või kuivõrd on need objektiivsed. Objektiivse vastamise soodustamiseks oli küsitlus anonüümne, kuid siiski lähtuvad tulemused iga vastaja tõlgendustest. Järgmised uurijad võiks ette võtta lasteaedades leiduvate hindamisvahendite ja materjalide vaatlusuuringu ning analüüsida teemakohaseid dokumente.

Tänuõnad

Autor tänab kõiki lasteaiaõpetajaid, kes vastasid ankeedile ning seeläbi andsid oma panuse käesoleva uurimustöö valmimiseks. Täna kõiki, kes panustasid uurimustöösse oma mõtteid, aega ning kogemusi ja töö valmimist toetasid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kristiina Volt

22.05.2017

Kasutatud kirjandus

- Caldarella, P., & Merrell, K.W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviours. *School of Psychology Review*, 26(2), 264 – 279.
- Caselman, T., & Self, P. (2008). Assessment instruments for measuring young children's social-emotional behavioral development. *Children & Schools*, 30(2), 103-115.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2005). *Research Methods in Education* (5th edition). New York: RoutledgeFalmer.
- Curby, T. W., Brown, C. A., Bassett, H. H., & Denham, S. A. (2015) Association Between Preschoolers' Socio-Emotional Competence and Preliteracy Skills. *Infant & Child Development*, 24(5), 549-570.
- Denham, S.A. (2006). Socio-Emotional Competence as Support for School Readiness: What Is It and How Do We Assess It? *Early Education and Development*, 17(1), 57-89.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., Zinsler, K., & Wyatt, T. M. (2014). How Preschoolers' Social-Emotional Learning Predicts Their Early School Success. *Infant & Child Development*, 23(4), 426-454.
- Elliott, S. N., & Gresham, F. M. (1987). Children's Social Skills: Assessment and Classification Practices. *Journal of Counseling & Development*, 66(2), 96-99.
- Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E. (2011). *How to Design and Evaluate Research in Education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Gresham, F.M. (2016). Social skills assessment and intervention for child and youth. *Cambridge Journal of Education*, 46(3), 319-332.
- Gökhan, K., & Ramazan, A. (2011). Examination of the Effects of the Montessori Method on Preschool Children's Readiness to Primary Education. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(4), 2104-2109.
- Haridus- Ja Teadusministeerium (2014). Eesti Elukestva õppe strateegia. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/elukestva-oppe-strateegia-2020>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Häidkind, P. (2011). *Tests for assessing the child's school readiness and general*

- development. Trial of the tests on the the samples of pre-school children and first-grade students in Estonia.* Tartu: Tartu University Press.
- Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Ennok, K., Villems, K., & Peterson, T. (2013). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsele lasteasutustele.* Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/juhendmaterjal_alusharidus.pdf.
- Hymel, S., Vaillancourt, T., McDougall, P. & Renshaw, P. (2005). Peer Acceptance and Peer Rejection in Childhood. In P. K. Smith, & C. H. Hart (Eds.) *Blackwell Handbook of Childhood Social Development.* Oxford: Blackwell Publishing.
- Keltikangas - Järvinen, L. (2013). *Väikelapse sotsiaalsus.* Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Keltikangas - Järvinen, L. (2011). *Sotsiaalsus ja sotsiaalsed oskused.* Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Kirbits, K. (2014). *Reis mööda põnevaid teid.* Tallinn: Koolibri.
- Kiusamisest vaba lasteaed ja kool* (s.a.) Külastatud aadressil <http://kiusamisestvabaks.ee>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152.* Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>.
- Kramer, T.J., Caldarella, P., Young, K. R., Fisher, L., & Warren, J.S. (2014). Implementing Strong Kids School-Wide to Reduce Internalizing Behaviors and Increase Prosocial Behavior. *Education and treatment of children, 37(4), 659-680.*
- Mailend, M.-L. (2009). Õpilastevaheliste suhete seos kooliedukuse ja akadeemilise arenguga. A. Toomela (Koost.), *Eesti põhikooli efektiivsuse lõpparuanne* (lk 89-93). Tartu/Tallinn: Tartu Ülikooli Haridusteaduskond, Tallinna Ülikooli Psühholoogia Instituut.
- McCabe P.C., & Altamura, M. (2011). Empirically valid strategies to improve social and emotional competence of preschool children. *Psychology in Schools, 48(5), 513 – 540.*
- McClelland, M. M., Acock, A. C., & Morrison, F. J. (2006). The impact of kindergarten learning-related skills on academic trajectories at the end of elementary school. *Early Childhood Research Quarterly, 21(4), 471-490.*
- McClelland, M. M., Morrison, F. J., & Holmes, D. H. (2000). Children at-risk for early academic problems: The role of learning-related social skills. *Early Childhood Research Quarterly, 15(3), 307–329.*
- Merrell, K.W. (2001). *Assessment of Children's Social Skills: Recent Developments.*

- Best Practices, and New Directions, Exceptionality*, 9(1/2), 3-18.
- Merrell, K.W., & Gimpel, G. (2014). *Social Skills of Children and Adolescents: Conceptualization, Assessment, Treatment*. New York: Psychology Press.
- Must, T. (2014). *Laste arengu hindamine nelja Lõuna-Eesti maakonna lasteaias näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Männamaa, M. (2008a). Vaatlus. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 144-158). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Männamaa, M. (2008b). Intervjuu. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 159-166). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Nugin, K. (2008). Laste arengu hindamise põhimõtetest. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 141-143). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Olenko, P. (2006). *Arengumapp lapse arengu kajastajana Eesti lasteaegade näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Pärnu Lasteaed Pillerpall (s.a.). *Lapse arengu hindamise põhimõtted*. Külastatud aadressil <http://www.pillerpall.parnu.ee/joomla/index.php/oppetoeoe/arengu-hindamise-meetodid>.
- Rebane, J., Kirbits, K., & Varik, R. (2011). *Arengu jälgimise mäng*. Tallinn: Ilo.
- Ruul, Ü. (2010). *Muutused eelkooliealiste laste sotsiaalsetes oskustes õpetajate hinnangul seoses sotsiaalsete oskuste treeningul osalemisega*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Ryan, A. M. (2001). The peer group as a context for the development of young adolescent motivation and achievement. *Child Development*, 72(4), 1135–1150.
- Samm-Sammult (s.a.). Külastatud aadressil <http://samm-sammult.ee>.
- Säre, G. (2015). *Sotsiaalsete oskuste ja tunnetusprotsesside mõju õpiedukusele algklassides*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Zelenko, M. (2004). Observation in Infant-Toddler Mental Health Assessment. In R. DelCarmen-Wiffins, R., Carter, A. (Eds) *Handbook of Infant, Toddler, and Preschool Health Assessment* (pp 205-221) Oxford University Press.
- Tropp, K., & Saat, H. (2008). Sotsiaalsete oskuste areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 53-78). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Varik, A. (2016). *J. A. Strebeleva meetodika sobivus 6aastaste eesti laste arengu psühholoogilis-pedagoogiliseks hindamiseks*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

- Veisson, M., & Nugin, K. (2009). Lapse arengu hindamine. E. Kulderknup (Toim), *Lapse arengu hindamine ja toetamine* (lk 5-15). Tartu: Studium.
- Vitello, V., & Williford, A.P. (2016). Relations between social skills and language and literacy outcomes among disruptive preschoolers: Task enlargement as a mediator. *Early Childhood Research Quarterly*, 36, 136-144.
- Võgotski, L. (2016). *Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus.
- Õunapuu, L. (2014) *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*.
Külastatud aadressil
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

LISA 1.

Lugupeetud lasteaiaõpetaja!

Pöördun Teie poole sooviga kaardistada Teie kogemusi ja meetodeid 6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamisel lasteaias.

Ankeet koosneb kahest osast, esimeses osas küsime Teie tausta ja sotsiaalsete oskuste hindamise üldiste aspektide kohta. Ankeedi teine osa sisaldab iga Teie poolt valitud meetodi kohta täpsustavaid küsimusi.

Ankeedile vastamine võtab aega keskmiselt 10 minutit. Ankeet on anonüümne ning andmeid kasutatakse uurimistöö eesmärgil vaid üldistatud kujul. Teie vastuste abil saame ülevaate sotsiaalsete oskuste hindamise aspektidest ja meetoditest lasteaedades.

Täname panuse eest!

Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse pedagoogi eriala üliõpilane

Kristiina Volt

e-mail: kristiina.volt@gmail.com

Informatsioon vastaja kohta

1. Palun märkige siia oma vanus (aastates)

.....

2. Palun märkige siia oma töökogemus õpetajana (aastates)

.....

3. Milline on Teie haridus

- Kõrgharidus, magistrikraad
- Kõrgharidus, bakalaureus
- Kesk-eriharidus
- keskharidus
- Erialane haridus omandamisel
- Muu, palun kirjuta.....

4. Lasteaia asukoht

- Linn
- Maakond

5. Palun märkige siia rühmade arv lasteaias

.....

Sotsiaalsete oskuste hindamine

6. Palun seletage oma sõnadega, mida tähendavad teie jaoks sotsiaalsed oskused.

.....
.....

7. Kui sageli toimub teie rühmas lapse sotsiaalsete oskuste hindamine (võimalik valida mitu vastusevarianti)

• Jooksvalt, iganädalase töö käigus

1 kord aastas, sügisel

• 1 kord aastas kevadel

2 korda aastas, sügisel ja kevadel

• 1 kord kuus

Muu, palun kirjuta.....

8. Kes teie rühmas hindab laste sotsiaalsete oskuste arengut? (Võimalik valida mitu vastusevarianti)

Rühmameeskond

üks rühmaõpetaja

• logopeed

• eripedagoog

õppealajuhataja

• lapsevanem(ad)

liikumisõpetaja

muusikaõpetaja

• tugisõõnik

ekspert väljaspoolt maja

Muu, palun kirjuta.....

9. Kuidas valisite sotsiaalsete oskuste hindamiseks meetodid? (Võimalik valida mitu vastusevarianti)

pedagoogilise nõukogu poolt määratud

lasteaia õppekavas määratud

õppealajuhataja soovitusel

• kolleegi soovitusel

kokkuleppel rühmameeskonnaga

• koolitusel soovitati

• kasutan seda, mida oskan

Muu, palun kirjuta.....

10. Kui teil tekib küsimusi lapse sotsiaalsete oskuste hindamisel, siis millise allika või nõuandva isiku poole pöördate abi saamiseks?

.....
.....

Sotsiaalsete oskuste hindamise meetodid

11. Milliseid meetodeid kasutate lapse sotsiaalsete oskuste hindamiseks? (Võimalik valida mitu vastusevarianti)

- vaatlus
- vestlus
- arengu hindamismäng
- koolivalmidusmäng
- intervjuu
 - lapse tööde analüüs
- arengu hindamistabel
- arenguestlus
- mängu vaatlus
- kasvumapp
- test
- Muu, palun kirjuta.....

VAATLUS

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

12A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

12B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

12C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale

- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

12D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

12E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete

leidnud? Palun kirjeldage.

.....

12F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

VESTLUS

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

13A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....

13B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....

13C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

13D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

13E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....

13F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

ARENKU HINDAMISMÄNG

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

14A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....

14B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

14C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

14D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

14E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete

leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

14F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamisjuhend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

KOOLIVALMIDUSMÄNG

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

15A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

15B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

15C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

15D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

15E Milliseid puudujäike te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

15F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogenud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamisejuhend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused

Muu, palun kirjuta.....

INTERVJUU

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

16A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

16B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

16C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

16D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

16E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete

leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

16F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

LAPSE TÖÖDE ANALÜÜS

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

17A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

17B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

17C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

17D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

17E Milliseid puudujäike te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

17F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

ARENKU HINDAMISTABEL

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

18A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

18B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

18C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

18D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust

Muu, palun kirjuta.....

18E Milliseid puudujäärke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

18F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

ARENGUVESTLUS

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

19A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

19B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

19C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

19D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

19E Milliseid puudujäike te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....

.....

19F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamisjuhend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

MÄNGU VAATLUS

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

20A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....

.....

20B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....

.....

20C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta

Muu, palun kirjuta.....

20D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

20E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

20F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamisjuhend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

KASVUMAPP

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

21A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....
.....

21B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....
.....

21C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada

- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

21D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

21E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....

.....

21F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

TEST

NB! Kui te seda meetodit ei kasuta, siis liikuge edasi järgmise meetodi juurde

22A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....

.....

22B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?

.....

.....
22C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

22D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

22E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.

.....
.....

22F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogunud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamishend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused
- Muu, palun kirjuta.....

MUU MEETOD

23A Palun kirjeldage valitud meetodit täpsemalt

.....

.....
23B Millisest allikast pärineb valitud meetod ning kes on selle koostaja?
.....
.....

23C Miks kasutate seda meetodit sotsiaalsete oskuste hindamiseks?

- lihtne kasutada
- hoiab aega kokku
- meeldib lapsele
- meeldib õpetajale
- sobib hindamise eesmärgiga
- annab kõige põhjalikuma info lapse kohta
- Muu, palun kirjuta.....

23D Mida võimaldab teie poolt kasutatav meetod hinnata?

- Sotsiaalsete oskuste arengu nõrku ja tugevaid külgi
- Sotsiaalset koolivalmidust
- Erivajaduste olemasolu sotsiaalsete oskuste puhul
- Lapse lähima arengu tsooni sotsiaalsete oskuste puhul
- Sotsiaalsete oskuste arengu eakohasust
- Muu, palun kirjuta.....

23E Milliseid puudujääke te selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul olete leidnud? Palun kirjeldage.
.....
.....

23F Milliseid takistusi olete selle sotsiaalsete oskuste hindamismeetodi puhul kogenud?

- Takistusi ei ole esinenud
- Meetodi kasutamine võtab liiga palju aega
- Meetod ei võimaldanud hinnata sotsiaalseid oskusi
- Ebapiisavad teadmised edukaks kasutamiseks
- Puudub meetodi kasutamisjuhend
- Meeskonnaliikmed saavad sama meetodiga sama last hinnates erinevad tulemused

Muu, palun kirjuta.....

LISA 2

KOODID

ENESEKOHASED OSKUSED

- B4: oskus iseendaga toime tulla
- B8: pealehakkamine
- B9: tegevuste organiseerimine
- B10: oskus jääda rahulikuks
- B11: rõõmus olek grupis
- B21: kohanemine võõras keskkonnas
- B30: eneseteadvus
- B48: emotsioonide kontrollimine
- B52: kohanemine erinevates situatsioonides
- B53: kohanemine ümbritsevas keskkonnas
- B55: enda tunnetega arvestamine
- B58: arenemisvõime
- B63: enesekehtestamine
- B71: enesekohased oskused
- B72: eneseteenindus
- B73: enesejuhtimine
- B74: emotsioonide kirjeldamine
- B76: enesehinnang

ÕPIOSKUSED

- B6: viisakusreeglite järgimine
- B13: reeglite järgimine
- B15: õpitud käitumisviisid
- B25: vastutuse võtmine
- B31: aktsepteerimisoskus
- B32: väljendamisjulgus
- B33: väljendamisoskus
- B35: oma seisukoha omamine
- B36: oma seisukoha selgitamine
- B37: reeglitest arusaamine
- B38: oskus oodata oma järjekorda

SOTSIAALSE KÄITUMISE BAASOSKUSED

- B14: eetilised tõekspidamised
- B22: ümbritseva tajumine
- B39: vestlusoskus
- B40: kuulamisoskus
- B41: kõnelemisoskus
- B44: abi pakkumine
- B49: abi küsimine

B50: abi vastuvõtmine
B51: probleemilahendusoskus
B57: reeglite selgitamine teistele
B66: hea ja halva käitumise eristamine
B68: ohtude ennetamine
B69: oskus jagada

SUHTLEMISEGA SEOTUD OSKUSED

B1: oskus käituda grupis
B2: oskus teha koostööd
B3: oskus teistega arvestada
B5: oskus teistega toime tulla
B7: mänguga liitumise oskus
B12: oskus suhelda teistega
B16: tahe suhelda
B17: julgus suhelda
B18: suhtlemine eakaaslastega
B19: julgus ja soov suhelda täiskasvanutega
B20: julgus ja soov suhelda eakaaslastega
B23: suhtlemine kollektiivis
B26: suhete loomine
B27: suhete hoidmine
B28: aktiivne verbaalne suhtlus
B29: füüsiline suhtlus
B34: suhtlemine täiskasvanutega
B42: erinevuste märkamine
B43: abivajaja märkamine
B45: empaatiavõime
B46: hoolimine
B47: arvestamine
B54: teiste tunnetega arvestamine
B56: suhtlemine
B59: kaaslase leidmine
B61: kaaslaste mõjustamisoskus
B62: oskus mõista kaaslast
B64: suutlikkus suhelda
B65: koosmänguoskus
B67: abivalmidus
B75: suhete väärtustamine
B77: tolerantsus
B78: lohutamine
B79: sõprussuhete loomine

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristiina Volt (sünnikuupäev: 10.02.1974),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamine koolieelses, mille juhendaja on Kristiina Treial,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 22.05.2017